EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 30.1.2025
COM(2025) 19 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

määruse (EL) 2021/821 (millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks) rakendamise kohta

{SWD(2025) 8 final}

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

määruse (EL) 2021/821 (millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks) rakendamise kohta

1. SISSEJUHATUS

Käesolevas aruandes antakse teavet ELi ekspordikontrolli ja 19. mai 2021. aasta ajakohastatud määruse (EL) 2021/821 (edaspidi „kahesuguse kasutusega kaupade määrus“ või „määrus“)[1] rakendamise kohta kahesuguse kasutusega kaupade puhul ajavahemikul 2022–2023 ning teatavate peamiste arengute kohta 2024. aastal ning esitatakse ELi koondandmed ja liikmesriikide ekspordikontrolli andmed 2022. aasta kohta.

See on esimene aastaaruanne, mis on koostatud 9. septembril 2021 jõustunud määruse tingimuste kohaselt. See on oluline teetähis ELi ekspordikontrolli poliitika arengus, kuna valdkonna läbipaistvuse suurendamiseks jagatakse rohkem teavet selle kohta, kuidas liikmesriigid ekspordikontrolli valdkonnas lubade andmise otsuseid teevad.

Nagu on nõutud määruses ja andmekogumisprotsessi tõhustamiseks avaldas komisjon 17. jaanuaril 2024 liikmesriikidega kokku lepitud suunised ekspordikontrolliga seotud andmete kogumise ja töötlemise kohta (läbipaistvussuunised)[2]. Need suunised on aidanud liikmesriikidel koguda statistilisi andmeid ELi aastaaruande koostamiseks kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli kohta. Sellega seoses algatas komisjon sidusrühmadega konsulteerimise (27. jaanuarist kuni 28. veebruarini 2023) selle üle, kuidas ekspordikontrolli andmeid kogutakse. Eelöeldut arvesse võttes tugines komisjon aruande koostamisel kahesuguse kasutusega kaupade koordineerimisrühmas (edaspidi „koordineerimisrühm“) osalevatelt liikmesriikidelt saadud teabele[3]. Liikmesriikide esitatud 2022. aasta andmed on suure mahu tõttu esitatud konsolideeritud kujul käesolevale aastaaruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis. 2025. aasta esimeses kvartalis täiendatakse aruannet 2023. aasta andmete avaldamisega eraldi komisjoni talituste töödokumendina.

Käesoleva aruandega hõlmatud ajavahemikul on geopoliitilises maastikus toimunud suured muutused. Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja laienev konflikt Lähis-Idas on veelgi rohkem esile toonud kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi tõhusa kontrolli tähtsuse ning selline kontroll on olnud üha olulisem osa komisjoni reageerimisest geopoliitilistele arengutele, eelkõige sanktsioonide kehtestamise kaudu. Samas on aruande ajavahemiku jooksul olnud üha enam näha ka ekspordikontrolli ühepoolset kasutamist väljaspool rahvusvahelisi

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrus (EL) 2021/821, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks (uuesti sõnastatud) (ELT L 206, 11.6.2021, lk 1), https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj.

[2] Komisjoni 10. jaanuari 2024. aasta soovitus (EL) 2024/214 suuniste kohta, millega nähakse ette andmete kogumise ja töötlemise metoodika kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimist käsitleva aastaaruande koostamiseks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/821, https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2024/214/oj.

[3] Kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemise kohta avaldavad aruandeid ka mõne liikmesriigi pädevad ametiasutused.

kontrollirežiime, näiteks seoses pooljuhtide ja nende tootmise seadmetega või toorainega, mis on möödapääsmatult vajalik progressi võimaldava tundliku tehnoloogia tootmiseks.

2. POLIITIKA- JA ÕIGUSRAAMISTIKU ARENG

2.1. Ekspordikontrolli poliitika

2.1.1. ELi ekspordikontrolli kaasajastamine kahesuguse kasutusega kaupade määruse alusel

Pärast kahesuguse kasutusega kaupade määruse täiustamist on komisjon ja liikmesriigid alustanud selle tõhusat rakendamist mitmes uues valdkonnas, nagu läbipaistvus, täitmise tagamine ja suutlikkuse suurendamine. Koordineerimisrühm täitis väga olulist rolli, mida on kirjeldatud allpool punktis 3, ning laiendas ELi ekspordikontrolli nn institutsioonilist infrastruktuuri mitme eksperdirühma tegevuse kaudu, et töötada välja uusi poliitikameetmeid, suuniseid, menetlusi jne.

See hõlmas i) kujunemisjärgus tehnoloogia eksperdirühma (ETEG) loomist, et vahetada liikmesriikidega teavet kujunemisjärgus tehnoloogiate riskihindamise kohta; ii) kontrollide tagamise koordineerimise mehhanismi loomist, et toetada riiklike õiguskaitseasutuste tööd kogu ELis; iii) kahesuguse kasutusega kaupade elektroonilise süsteemi (DUeS) arendamist, et parandada teabevahetust komisjoni asjaomaste talituste ja liikmesriikide vahel, ning iv) tööstusharu teavitamise ja nõuete täitmise parandamist osana partnerlusest erasektoriga.

Komisjon ja liikmesriigid on välja töötanud suunised, et liikmesriikide aastaaruannetes tagada riiklike lubade andmise kohta tehtavate otsuste läbipaistvus[4]. Need suunised koostas andmete kogumise ja läbipaistvuse tehniline eksperdirühm, mille moodustasid liikmesriikide ekspordikontrolliasutuste esindajad ja mida juhatas Euroopa Komisjon.

Täiustatud määruses pannakse suuremat rõhku ka küberseirekaupade ekspordile. Selles käsitletakse võimalikku ohtu, et selliseid kaupu eksporditakse liidust eesmärgiga neid väärkasutada inimõiguste või rahvusvahelise humanitaarõiguse tõsiseks rikkumiseks. Seda arvesse võttes avaldas komisjon 16. oktoobril 2024 suunised küberseirekaupade ekspordi kohta[5] vastavalt määruse (EL) 2021/821 artiklile 5, et selgitada eksportijatele eelkõige seda, kuidas järgida nõuetekohase hoolsuse põhimõtet ja tagada ettevõttesisene nõuetele vastavus enne küberseirekaupade eksportimist.

2.1.2. Konsultatsioonid ja teavitustegevus

Komisjon ja nõukogu eesistujariik Tšehhi korraldasid 6. detsembril 2022 koordineerimisrühma toetusel 2022. aasta ekspordikontrolli foorumi. See andis võimaluse vahetada arvamusi ELi ekspordikontrolli mehhanismide ja uuendatud ELi ekspordikontrollirežiimi rakendamise üle ligi 1 000 ettevõtjate ja kodanikuühiskonna sidusrühmaga[6]. Komisjon tegi koostööd ja kohtus

[4] Komisjoni 10. jaanuari 2024. aasta soovitus (EL) 2024/214 suuniste kohta, millega nähakse ette andmete kogumise ja töötlemise metoodika kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimist käsitleva aastaaruande koostamiseks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/821, https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2024/214/oj.

[5] https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-publishes-guidelines-cyber-surveillance-exporters-2024-10-16_et

[6] https://policy.trade.ec.europa.eu/news/2022-export-control-forum-outcome-2022-12-13_en

Pegasuse[7] ja samaväärse nuhkvara kasutamist käsitleva Euroopa Parlamendi uurimiskomisjoniga (PEGA-komisjon)[8].

2.1.3. Koostöö kolmandate riikidega 2022. aastal

ELi-USA kaubandus- ja tehnoloogianõukogu[9] teine kohtumine toimus 16. mail 2022 Paris-Saclays ja selle korraldas Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariik Prantsusmaa. Sellel kohtumisel väljendas kaubandus- ja tehnoloogianõukogu ühist soovi kasutada julgeoleku kaitseks ekspordikontrolli vahendeid. Eelkõige võtsid EL ja USA kohustuse tõhustada koostööd ja toetada teabevahetust kahesuguse kasutusega tehnoloogia ja ekspordikontrolli valdkonnas. Oldi seisukohal, et kaubandus- ja tehnoloogianõukogu töö on väga tähtis, et töötada välja Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu ühine lähenemine reageerimisel Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu, tehes muuhulgas koostööd ekspordikontrolli valdkonnas. See koostöö toetas edasist ühist lähenemist, sh kontrollitavate kaupade loetelu ajakohastamist, võttes arvesse mitmepoolseid ekspordikontrollirežiime käsitlevaid otsuseid, koostööd partneritega ning regulaarseid konsultatsioone uute meetmete üle, mis võivad mõjutada ELi või USAd.

Pärast kaubandus- ja tehnoloogianõukogu teist ministrite kohtumist kutsusid EL ja USA sidusrühmi osalema teisel ekspordikontrolliteemalisel teavitusüritusel. Üritus toimus 19. juulil 2022 ja sellel tutvustati edusamme, mis on kaubandus- ja tehnoloogianõukogu seitsmendas ekspordikontrolli töörühmas tehtud alates 2021. aasta oktoobrist. Samuti andis see tööstusharule, akadeemilistele ringkondadele ja kodanikuühiskonnale võimaluse esitada tagasisidet ja ideid tulevasteks algatusteks ning arutada ekspordikontrollialase koostöö prioriteete ELi ja USA ametiasutustega.

USA korraldas ministrite kolmanda kohtumise 5. detsembril 2022 Washingtoni lähedal. Ekspordikontrollialase koostöö osas uuris kaubandus- ja tehnoloogianõukogu, kuidas teabevahetuse katseprojektide kaudu lihtsustada Atlandi-ülest kaubandust seoses kahesuguse kasutusega kaupade ja tehnoloogia ekspordi ja reekspordiga. Samuti seadis kaubandus- ja tehnoloogianõukogu eesmärgiks hõlbustada kaubandust kahe partneri vahel, lähenedes mitmepoolse kontrolliloetelu muudatuste vastuvõtmisele ja avaldamisele kooskõlastatumalt, jätkates konsultatsioone uute reguleerivate meetmete üle ja koordineerides ekspordikontrollialast teavitustegevust teiste partneritega. Mõlemad pooled kohustusid tõhustama kontrollide tagamise alast koostööd, sh järjepidevalt kohaldama Venemaa ja Valgevene vastu suunatud sanktsioonidega seotud ekspordipiiranguid. Lõpuks teatasid EL ja USA oma kavatsusest teha koostööd tundliku ja kujunemisjärgus tehnoloogia ekspordikontrolli valdkonnas, tagades samal ajal asjakohase kaitse selliste kaupade väärkasutamise eest.

[7] Pegasus on nuhkvara, mille töötas välja Iisraeli küberrelvade ettevõte NSO Group ja mis on ette nähtud varjatud kaugpaigaldamiseks iOSi ja Androidi operatsioonisüsteeme kasutavatesse mobiiltelefonidesse.
[8] https://www.europarl.europa.eu/committees/en/archives/9/pega/home/welcome-words
[9] 2021. aasta juunis asutasid EL ja USA kaubandus- ja tehnoloogianõukogu, mis kogunes esimest korda 29. septembril 2021 Pittsburghis ja leppis kokku ambitsioonikas ühisavalduses, milles käsitletakse ka koostööd ekspordikontrolli valdkonnas. Üks kümnest töörühmast on spetsialiseerunud ekspordikontrollile, jagades teavet ja tegeledes selliste küsimustega nagu seadusandlik ja regulatiivne areng, riskihindamine, lubade andmisega seotud head tavad ning lähenemisviisid ettevõtjapoolsele nõuete järgimisele ja kontrollide tagamisele. Peale selle on kõnealuse töörühma eesmärk edendada kahesuguse kasutusega tundliku tehnoloogia puhul ühtseid kontrollimeetodeid ning korraldada ettevõtjate seas ühist teavitustegevust kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli teemal.

Lisaks osalesid komisjon ja liikmesriigid aktiivselt ülemaailmses Venemaa sanktsioonide koalitsioonis[10], millel on 39 liiget, kes on rakendanud sisuliselt sarnast ekspordikontrolli vastusena Venemaa sissetungile Ukrainasse 2022. aasta veebruaris. Sanktsioonide koalitsiooni eesmärk on lõigata Venemaa ja Valgevene ära kaupadest, tehnoloogiast ja tarkvarast, mida on vaja nende agressiooni jätkamiseks Ukrainas, jättes nende kaitse-, lennundus- ja merendussektori ilma olulistest materjalidest.

Viimaks pidasid EL ja Norra vastavalt 13. juunil ja 17. novembril 2022 ELi ja Norra vahelisi kõnelusi relvade ja kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli teemal. Pooled arutasid uut ELi kahesuguse kasutusega kaupade määrust ja Norra seadusandlikke arenguid ning vahetasid arvamusi hiljutiste ekspordikontrolli arengute, eelseisvate ekspordikontrollirežiime käsitlevate kohtumiste ja loa andmisest keeldumise info kohta. EL ja Norra arutasid ka kahesuguse kasutusega kaupade ja kõrgtehnoloogia ekspordipiiranguid.

2.2. ELi kontrolliloetelu ajakohastamine

Määruse I lisas sätestatud ELi kontrolliloetelus on loetletud kahesuguse kasutusega kaubad, sealhulgas tarkvara ja tehnoloogia, mis kuuluvad kontrollimisele, kuna neid on võimalik kasutada nii tsiviil- kui ka sõjalisel eesmärgil. Loetelu ajakohastatakse regulaarselt, et kajastada muudatusi sellistes mitmepoolsetes ekspordikontrollirežiimides nagu Wassenaari kokkulepe, Austraalia grupp, tuumatarnijate grupp ja raketitehnoloogia kontrollirežiim (MTCR).

21. oktoobril 2022 võttis komisjon vastu komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/66[11], et ajakohastada ELi kontrolliloetelu ja viia ELi kahesuguse kasutusega kaupade määrus kooskõlla kuni 2021. aasta detsembrini rahvusvahelistes kontrollirežiimides tehtud otsustega. Ajakohastatud loetelu sisaldab uusi kandeid elektroonika, pooljuhtide ja arvutite, keemia- ja bioloogiatööstuse ning kosmosesõidukite ja tõukejõu kategooria kohta. Komisjon võttis 3. mail 2022 vastu ka komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/699,[12] millega jäeti Venemaa kahesuguse kasutusega kaupade määruses sätestatud liidu üldiste ekspordilubade kohaldamisalast välja seoses Venemaa sõjalise sissetungiga Ukrainasse ja sellest tulenevalt vastu võetud ELi piiravate meetmetega, mille eesmärk on piirata kahesuguse kasutusega kaupade ja tehnoloogia eksporti Venemaale.

2.3. Riiklikud rakendus- ja kontrollide tagamise meetmed

2.3.1. Rakendusmeetmed

Kahesuguse kasutusega kaupade määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides. Sellest hoolimata nähakse sellega ette, et liikmesriigid võivad võtta teatavaid meetmeid konkreetsete sätete rakendamiseks, ning nõutakse, et selline teave riiklike meetmete kohta tuleb avaldada Euroopa Liidu Teatajas. Seetõttu avaldas komisjon 8. veebruaril 2022 vastava teatise,[13] milles on esitatud ajakohastatud ülevaade liikmesriikide võetud meetmetest, mis muu hulgas hõlmavad vahendamise ja transiidi kontrolli laiendamist, kontrolli laiendamist loetlemata kaupadele avaliku julgeoleku või inimõigustega seotud kaalutlustel, riiklike üldiste

[10] Sanktsioonide koalitsiooni liikmed on Austraalia, Kanada, ELi 27 liikmesriiki, Island, Jaapan, Liechtenstein, Uus-Meremaa, Norra, Lõuna-Korea, Šveits, Ühendkuningriik, Ameerika Ühendriigid ja Taiwan.
[11] http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/66/oj
[12] http://data.europa.eu/eli/reg_del/2022/699/oj
[13] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52022XC0208(02)

ekspordilubade kehtestamist ja loetlemata kaupade ELi-sisesele edasitoimetamisele kontrolli kohaldamist. Sellised teatised tagavad kohaldatavate eeskirjade läbipaistvuse ja kajastavad ELi jõupingutusi toetada kontrolli järjepidevat ja tõhusat rakendamist eksportijate poolt kogu ELis.

2.3.2. Kontrollide tagamise meetmed

Komisjoni ei teavitatud ühestki muudatusest riiklike kontrollide tagamise meetmete loetelus, mis avaldati koos 2019. aasta ekspordikontrolli aruandega[14].

2.4. Eksport Põhja-Iirimaalt

Kui Ühendkuningriik liidust 1. jaanuaril 2021 lahkus, hakati määruse kohaselt kontrollima kahesuguse kasutusega kaupade eksporti EList Ühendkuningriiki[15].

Põhja-Iirimaa protokollis[16] on sätestatud erikord, mis näeb ette, et määrust kohaldatakse seoses Põhja-Iirimaaga Ühendkuningriigi suhtes,[17] kusjuures Ühendkuningriik tegutseb Põhja-Iirimaalt väljapoole ELi kolmandatesse riikidesse suunduva ekspordi puhul määruse alusel pädeva asutusena. Komisjon on välja töötanud spetsiaalse turvalise elektroonilise vahendi, millega toetatakse teabevahetust Ühendkuningriigi pädeva asutusega, kes vastutab määruse kohaldamise eest Põhja-Iirimaal ja Põhja-Iirimaalt pärit ekspordi suhtes, ning seda vahendit on kasutatud kogu 2022. aasta vältel. Vahend võimaldab Ühendkuningriigi asutustel pääseda ligi teabele, mis käsitleb ELi liikmesriikide poolt sisuliselt identsete tehingute puhul tehtud keeldumisotsuseid, ning pidada kahepoolseid konsultatsioone vastavate liikmesriikidega, nagu on määruses ette nähtud.

3. KAHESUGUSE KASUTUSEGA KAUPADE KOORDINEERIMISRÜHMA TEGEVUS

Koordineerimisrühm koondab komisjoni ja liikmesriikide eksperte, kes tegelevad ekspordikontrolli kohaldamisega seotud küsimustega[18]. 2022. aastal pidas koordineerimisrühm seitse koosolekut: 20. jaanuaril, 15. märtsil, 24. mail, 14. juulil, 11. oktoobril ja 8. detsembril ning ekspordikontrolli foorum, mida koordineerimisrühm pidas koos sidusrühmadega, toimus 6. detsembril 2022. 14. juulil 2022 toimus eriistung, et vaadata läbi 2021. aasta delegeeritud määruse eelnõu, millega ajakohastatakse määruse I lisa. 2022. aastal konsulteeriti koordineerimisrühmaga ka I lisa erakorralise ajakohastamise üle, et lisada sellesse Austraalia grupi kontrollitavad kaubad.

3.1. Rakendusprobleeme käsitlevad konsultatsioonid – üldine teabevahetus

Komisjon ja liikmesriikide esindajad koordineerimisrühmas vahetasid üldist teavet ekspordikontrolli küsimustes. Eelkõige vahetati koordineerimisrühmas arvamusi rakendamisaspektide üle, nagu määruse artiklis 9 osutatud „riiklike meetmete“ ja „riiklike kontrolliloetelude“ eristamine, suurprojektide load ning immateriaalsete kaupade ekspordi/edasitoimetamise kontroll.

[14] https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2019)562&lang=et
[15] Ühendkuningriik on vahepeal lisatud liidu üldise ekspordiloa EU001 sihtkohtade hulka.
[16] ELT L 29, 31.1.2020, lk 7 („väljaastumisleping“).
[17] Põhja-Iirimaa protokolli artikli 5 lõige 4 ja selle protokolli 2. lisa 47. jagu.
[18] Käesolev aruanne on ka määruse kohaselt nõutav aastaaruanne koordineerimisrühma tegevuse, kontrollide ja konsultatsioonide kohta.

3.2. Suunised ja juhised

Koordineerimisrühm alustas 23. septembril 2021 pädevate asutuste seas uuringut kahesuguse kasutusega kaupadega seotud teadusuuringute suuniste[19] rakendamise kohta, kinnitas sektori vastavussuuniste rakendamise järelevalvekava, vahetas teavet riiklike rakendusmeetmete kohta, et ajakohastada ametlikku teadet riiklike meetmete kohta, ning alustas arutelusid immateriaalset tehnoloogiasiiret käsitlevate suuniste koostamise üle.

3.3. Tehniline teabevahetus – tehnilised eksperdirühmad

Koordineerimisrühmas osalevad liikmesriikide pädevad asutused andsid tehnilist oskusteavet, et toetada ELi kontrolliloetelu ajakohastamist, ning võtsid osa aruteludest, kus käsitleti mitut konkreetset rakendusküsimust, nagu eespool nimetatud.

Komisjoni juhtimisel käsitles koordineerimisrühm teatavaid tehnilise rakendamisega seotud küsimusi ja moodustas uue määruse nõuete rakendamiseks spetsiaalsed eksperdirühmad. Tehniliste eksperdirühmade konkreetset rolli on nüüd tunnustatud uue määruse artikli 24 lõikes 3.

2022. aastal tegutsesid järgmised eksperdirühmad.

a) Seiretehnoloogia eksperdirühmas saavad liikmesriikide eksperdid aidata kaasa ELi küberseirekaupade ekspordi kontrolli edasiarendamisele. Selle eksperdirühma mandaadi alla kuuluvad tehnilised arutelud küberseirekaupade ekspordiga seotud riskide kohta, eelkõige seoses ohuga, et selliseid kaupu kasutatakse siserepressioonideks või inimõiguste ja/või rahvusvahelise humanitaarõiguse tõsiseks rikkumiseks. Alates 2021. aastast on seiretehnoloogia eksperdirühm tegelenud määruse (EL) 2021/821 artikli 5 kohase küberseirekaupade ekspordi suuniste[20] koostamisega. 2022. aastal keskenduti selles töös küberseirekaupade definitsiooni ulatusele.

b) Kujunemisjärgus tehnoloogia tehniline eksperdirühm jätkas teabe vahetamist kujunemisjärgus tehnoloogia ekspordiga seotud riskide ja sellise tehnoloogia ekspordi kontrollimisega seotud probleemide kohta. Eksperdirühma liikmed pidasid peamiseks prioriteediks riskihindamise töövahendi loomist ja kasutamist. Eksperdirühm korraldas ka arutelusid kvanttehnoloogia teemal, muuhulgas kuulati ettekandeid erasektori esindajatelt.

c) Määruse artikli 25 kohaselt käivitati kontrollide tagamise koordineerimise mehhanism, et toetada teabevahetust ja otsest koostööd liikmesriikide pädevate asutuste ja täitevasutuste vahel.

d) Andmete kogumise ja läbipaistvuse tehniline eksperdirühm oli eriti aktiivne ja kohtus 2022. aastal läbipaistvussuuniste koostamiseks seitse korda. Eksperdid arutasid mitut kavandit ja pidasid ulatuslikke arutelusid uue metoodika üle, kuidas lubade andmise

[19] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=uriserv:OJ.L_.2021.338.01.0001.01.ENG
[20] Komisjon avaldas asjaomased suunised 16. oktoobril 2024.

kohta andmeid koguda ja aruandeid esitada, võttes arvesse 2023. aasta alguses sidusrühmadega peetud avaliku konsultatsiooni[21].

e) Suutlikkuse suurendamise tehniline eksperdirühm loodi eesmärgiga toetada korrapärast koolitust ja eksperditeadmiste jagamist ELi kahesuguse kasutusega kaupade kogukonnas, sealhulgas liikmesriikide ametnike jaoks ühiste koolitusprogrammide väljatöötamise kaudu. Eksperdirühm kogus liikmesriikidelt teavet koolitusvajaduste kohta ja tegi edusamme teostatavuse aruande koostamisel.

3.4. Tehniline tugi ELi kontrolliloetelu ja riiklike rakendusmeetmete ajakohastamise ettevalmistamiseks

Kooskõlas määruse artikliga 17 pidas koordineerimisrühm tehnilisi infosessioone, et toetada komisjoni delegeeritud määruse ettepaneku ettevalmistamist, millega ajakohastatakse ELi kontrolliloetelu. Riiklikud eksperdid ja Euroopa Parlamendi vaatlejad osalesid koordineerimisrühma eriistungil 14. juulil 2022, kus Saksamaa majandusküsimuste ja ekspordikontrolli föderaalamet (BAFA) tutvustas ELi kontrolliloetelus tehtud peamisi muudatusi. Komisjon võttis delegeeritud õigusakti vastu 2022. aasta oktoobris.

Koordineerimisrühm vahetas teavet riiklike rakendusmeetmete kohta ja koostas riiklikke meetmeid käsitleva ajakohastatud teatise, mis avaldati 8. veebruaril 2022.

3.5. Lubade andmist ja kontrollide rakendamist käsitlev andmevahetus

Koordineerimisrühm viis kokkulepitud andmevahetuse küsimustiku alusel lõpule 2020. aasta lubade andmise kohta andmete kogumise, et anda ülevaade ekspordikontrolli rakendamisest kogu ELis ja et koondandmed saaks avaldada ELi ekspordikontrolli 2019. aasta aruandes[22]. Koordineerimisrühm algatas ka 2021. aasta lubade andmise kohta andmete kogumise.

3.6. Liikmesriikidevahelist teabevahetust ja e-lube toetavad IT-vahendid

Komisjon jätkas koordineerimisrühma toel kahesuguse kasutusega kaupade elektroonilise süsteemi (DUeS) kui ELi ekspordikontrolli võrgustiku infotehnoloogilise alustala arendamist. Sellel platvormil on keskne roll määruse tõhusal kohaldamisel.

Töötati välja uued funktsioonid, et toetada teabe vahetamist liidusiseseks edasitoimetamiseks lubade andmisest keeldumise kohta ning toetada keeldumisotsuseid käsitleva teabe korrapärast läbivaatamist ja ajakohastamist. Eelkõige viis koordineerimisrühm lõpule 2013. aasta keeldumisotsuste läbivaatamise ja jätkas 2014. aasta andmete läbivaatamist.

Muid DUeSi funktsioone parandati järgmiselt.

a) 2022. aasta jaanuaris võeti kasutusele uus funktsioon keeldumisotsuste läbivaatamiseks.

[21] https://policy.trade.ec.europa.eu/consultations/guidelines-data-collection-and-preparation-eu-annual-report-dual-use-export-controls-under_en#respond-to-the-consultation

[22] Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule määruse (EL) 2021/821 (millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks) rakendamise kohta (COM(2022) 434 final).

b) 2022. aasta märtsis loodi uus moodul, et toetada sellise teabe jagamist, mis on seotud teadete, lubade andmise ja sellest keeldumisega vastavalt Venemaa ja Valgevene sanktsioonide määrustele. Pärast sanktsioonipakettide ajakohastamist uuendati ka moodulit, et viia sisse vajalikud muudatused.

c) Uus funktsioon võimaldas vahetada liikmesriikidega teavet Venemaa sanktsioonide rakendamise kohta.

2022. aasta oli ka kahesuguse kasutusega kaupade e-lubade süsteemi teine kasutusaasta. Süsteem võimaldab pädevatel asutustel ja eksportijatel hallata kontrolle veebis ja vähendada nende kontrollidega seotud halduskoormust. Selle eesmärk on asendada veebivälised süsteemid või vananenud riiklikud elektroonilised süsteemid ja võimaldada paindlikumat teabevahetust, sealhulgas komisjonile lubade andmist käsitlevate andmete esitamisel määruse artikli 26 kontekstis. 2021. aastal hakkas e-lubade süsteem tööle Lätis ja Rumeenias. 2022. aastal täiustati ja kohandati süsteemi veelgi, et toetada Itaalia lubadega tegelevat asutust (alates 2022. aasta juulist), ning tehti ettevalmistusi, et Sloveenia ja Valloonia ametiasutused saaksid hakata 2023. aastal süsteemi kasutama. Samuti väljendasid huvi projektiga liitumise vastu Ungari ja Belgia (Brüsseli piirkond).

Väljaspool ELi uurib komisjon partnerriikidega peetavate dialoogide raames võimalust, et ka nemad saaksid kasutada e-lubade süsteemi. Moldova, Bosnia ja Hertsegoviina ning Serbia väljendasid huvi süsteemi kasutamise vastu.

E-lubade süsteemi projekti arendatakse ka uutes suundades, et muuta kontrollid tõhusamaks, näiteks ühendades tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonna kaudu e-lubade süsteemi riiklike tollisüsteemidega. See lihtsustab märkimisväärselt teabe piiriülest ja tolliasutustega jagamist, vähendades ettevõtjate regulatiivset koormust ja võimaldades automaatset lubade haldamist. Seda tehakse CERTEXi platvormi kaudu, mida haldab maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat. E-lubade süsteemi ja riiklike tolliasutuste vaheline ühendus on toiminud alates 2022. aasta detsembrist.

E-lubade süsteemi juba kasutavate liikmesriikide taotlusel algatas komisjon 2022. aasta aprillis uue seonduva projekti, mis võimaldab e-lubade süsteemi kaudu ühendada riiklikud loasüsteemid tollisüsteemidega. Soome osaleb katseprojektis. Belgia (Flandria) väljendas huvi projektiga liitumise vastu.

3.7. Läbipaistvus ja teavitustegevus

Koordineerimisrühm aitas koostada 2022. aasta ekspordikontrolli aruannet, mis avaldati koos teise aastaaruandega välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute kohta,[23] milles teavitatakse sidusrühmi kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli rakendamisest Euroopa Liidus, sealhulgas koordineerimisrühma tegevusest.

3.8. Rahvusvahelise koostöö toetamine

ELi-USA kaubandus- ja tehnoloogianõukogu ekspordikontrolli töörühma raames toetas koordineerimisrühm asjakohaseid arutelusid reekspordi lihtsustamise üle, nimelt i) uuriti liidu üldise ekspordiloa EU001 kohaldamise riiklikke tavasid ning ii) peeti ekspertidega spetsiaalseid

[23] https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2022)433&lang=et

arutelusid USA loaerandite üle, millega lubatakse USAst pärit kahesuguse kasutusega kaupade reeksporti EList.

3.9. Kahesuguse kasutusega kaupadega seotud teadusuuringud ja kontroll immateriaalse vara ekspordi üle

Koordineerimisrühm korraldas spetsiaalseid arutelusid ekspordikontrolli ja kahesuguse kasutusega tehnoloogiat hõlmavate teadusuuringute vaheliste seoste üle. Need arutelud toimusid komisjoni rahvusvahelise teadus- ja innovatsioonikoostöö strateegia (programm „Euroopa horisont“) raames ning nende pidamist toetasid komisjoni teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraadi eksperdid ja väliseksperdid.

3.10. Ülevaade kahesuguse kasutusega kaupadega seotud arengutest 2023. ja 2024. aastal

1. Määruse I lisa ajakohastamine:

   - 11. jaanuaril 2023 avaldas komisjon Euroopa Liidu Teatajas (ELT) delegeeritud määruse (EL) 2023/66, millega muudetakse kahesuguse kasutusega kaupade määruse I lisa. Loetelu iga-aastase ajakohastamisega viiakse see kooskõlla mitmepoolsetes ekspordikontrollirežiimides tehtud otsustega ning see ajakohastamine ei ole seotud ELi Venemaa või Valgevene suhtes kehtestatud ekspordipiirangutega.
   - 23. veebruaril 2023 avaldas komisjon Euroopa Liidu Teatajas delegeeritud määruse (EL) 2023/996, et erandkorras ajakohastada määruse I lisa Austraalia grupi kontrolli alla kuuluvate kaupade lisamisega.
   - 15. septembril 2023 avaldas komisjon määruse I lisa regulaarse iga-aastase ajakohastamisena delegeeritud määruse (EL) 2023/2616. Seda määrust kohaldatakse alates 16. septembrist 2023.
   - 5. septembril 2024 võttis komisjon vastu I lisa iga-aastase ajakohastamise õigusakti, mis peaks jõustuma kaks kuud hiljem.

2. Liikmesriikide riiklikud kontrolliloetelud

   - Komisjon avaldas 20. oktoobril 2023 esimese ELi riiklike kontrolliloetelude kogumi, mis sisaldab Hispaania ja Madalmaade vastu võetud riiklikke kontrolle teatavate kujunemisjärgus tehnoloogiate suhtes. See vaadati läbi 27. septembril 2024, et lisada Prantsusmaa poolt vastu võetud riiklikud kontrollid. Nimetatud kogum kajastab selliseid teatavate kujunemisjärgus tehnoloogiate kontrolle riiklikul tasandil, mida ei ole kehtestatud mitmepoolsetes kontrollirežiimides. See on esimene määruse kohaselt koostatud kogum riiklikest kontrolliloeteludest. See võimaldab liikmesriikidel kehtestada loanõudeid, viidates kogumis avaldatud teiste liikmesriikide kontrolliloeteludele, ilma et nad peaksid tingimata kehtestama omaenda siseriiklikke kontrolle.

3. Ekspordikontroll majandusjulgeoleku strateegia raames

   - Pärast majandusjulgeoleku strateegia vastuvõtmist 20. juunil 2023[24] avaldas komisjon 24. jaanuaril 2024 ekspordikontrolli käsitleva valge raamatu,[25] milles on kirjeldatud, kuidas muuta ELi ekspordikontroll kasvavate geopoliitiliste pingete kontekstis tõhusamaks, et paremini

[24] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52023JC0020&qid=1687525961309
[25] https://circabc.europa.eu/ui/group/aac710a0-4eb3-493e-a12a-e988b442a72a/library/a44df99c-18d2-49df-950d-4d48f08ea76f/details?download=true

kaitsta rahvusvahelist julgeolekut ja ELi julgeolekuhuve. Valges raamatus pakutakse välja lühikese ja keskpika tähtajaga meetmed kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli paremaks koordineerimiseks ELis. Meetmed on järgmised: ühtne ELi kontroll kaupadele, mille kohta ei ole mitmepoolsel tasandil kontrolli kehtestatud ummikseisu või viivituste tõttu ekspordikontrollirežiimi kohaldamisel; ekspordikontrolli poliitilise koordineerimise kõrgema tasandi foorumi loomine; mehhanism uute riiklike kontrolliloetelude paremaks koordineerimiseks ning ELi kahesuguse kasutusega kaupade määruse hindamine 2025. aastal. Valge raamatu üle toimus avalik konsultatsioon, mis kestis 2. veebruarist kuni 30. aprillini 2024 ja millele saadi 23 vastust, mida kasutati komisjonisiseste arutelude sisendina.

4. Venemaa suhtes kehtestatud ekspordipiirangud

- 2023. ja 2024. aastal jätkas komisjon aktiivselt kahesuguse kasutusega kaupade ekspordipiirangute karmistamist Venemaa-vastaste sanktsioonide kontekstis ning võttis 2024. aasta juunis vastu 14. sanktsioonide paketi[26]. Komisjon avaldas ka suunised, et toetada sanktsioonide rakendamist ja nende täitmise tagamist ning võidelda sanktsioonidest kõrvalehoidmise vastu. Eelkõige töötas komisjon koostöös partneritega – Jaapani, Ühendkuningriigi ja Ameerika Ühendriikidega – välja nn ühiste prioriteetsete kaupade loetelu (viimati ajakohastatud 2024. aasta veebruaris)[27], mis hõlmas ka selliseid kahesuguse kasutusega kaupu ja kõrgtehnoloogiat, mida oli kasutatud Ukraina lahinguväljalt leitud Venemaa relvasüsteemides või mis on Venemaa selliste sõjaliste süsteemide arendamise, tootmise või kasutamise seisukohast kriitilise tähtsusega.

5. Rahvusvaheline haare

- Komisjon arutas ekspordikontrolliga seotud küsimusi partneritega, näiteks USAga, kogu 2023. aasta jooksul. ELi-USA kaubandus- ja tehnoloogianõukogu neljandal kohtumisel 10. mail 2023 arutati selliseid valdkondi nagu kaubanduse hõlbustamine ning see andis koostööks tugeva aluse Venemaaga seotud sanktsioonide valdkonnas. Viimane sidusrühmade kohtumine kaubandus- ja tehnoloogianõukogus toimus 19. juulil 2023, kus keskenduti kahesuguse kasutusega kaupade reekspordile. Lisaks pidas komisjon 26. oktoobril 2023 Hiinaga virtuaalselt esimese ekspordikontrolli dialoogi ja 24. oktoobril 2024 teise dialoogi.

4. ELI EKSPORDIKONTROLL – PÕHIANDMED

Käesolevas jaos esitatakse ELi ekspordikontrolli koondandmed vaatlusaasta 2022 kohta. Liikmesriikide esitatud andmed, millel koondandmed põhinevad, on suure mahu tõttu esitatud konsolideeritud kujul aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis. Andmed on tehtud kättesaadavaks kooskõlas uute aruandlussuunistega[28], mida kohaldatakse esimest korda.

Määrust (EL) 2021/821 vastu võttes näitas EL oma tahet tugevdada avalikku aruandlust ja läbipaistvust. Määruse artiklis 26 on sätestatud, et kontrollide rakendamist käsitleva ELi

[26] https://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive-measures/overview-sanctions-and-related-resources_en

[27] https://policy.trade.ec.europa.eu/news/eu-and-partners-expand-list-common-high-priority-items-further-weaken-russias-war-effort-2024-02-23_en

[28] Komisjoni 10. jaanuari 2024. aasta soovitus (EL) 2024/214 suuniste kohta, millega nähakse ette andmete kogumise ja töötlemise metoodika kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimist käsitleva aastaaruande koostamiseks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/821 (edaspidi „suunised“).

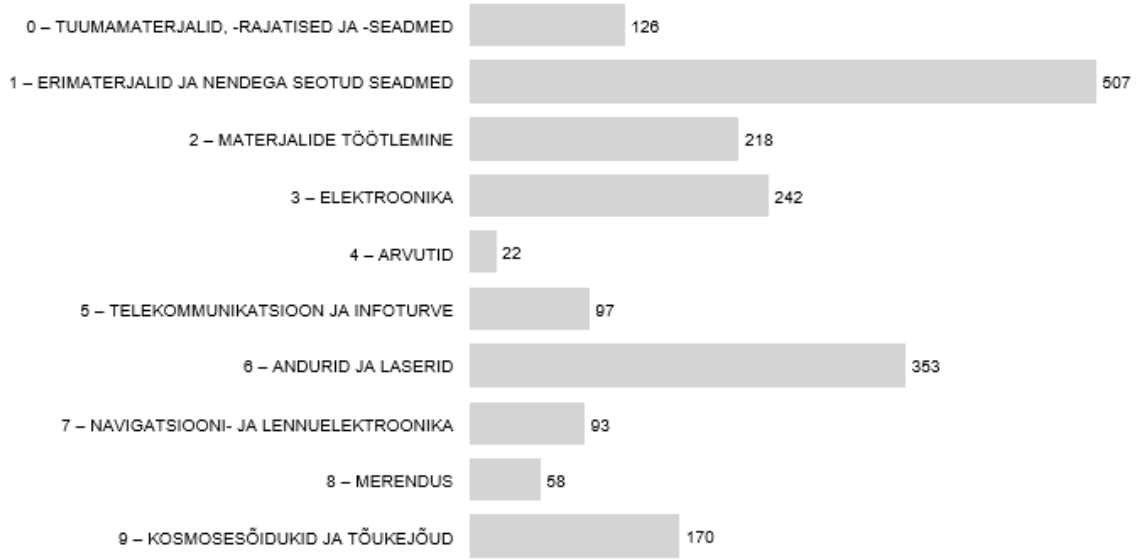
aastaaruande avaldamine hõlmab asjakohast teavet lubade andmise, sellest keeldumiste ja keelavate otsuste kohta, samuti teavet kontrollide haldamise ja tagamise kohta.

Alates 2013. aastast on koordineerimisrühm töötanud vabatahtlikkuse alusel välja lubade andmist käsitlevate andmete kogumise mehhanismi ning aidanud koostada Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitatavat aastaaruannet, mis sisaldab ELi koondandmeid lubade andmise kohta ja muud ekspordikontrolliga seotud teavet. Andmeid on kogutud igal aastal ja andmekogumise formaati on järk-järgult laiendatud, et koguda andmeid eri liiki lubade kohta ning kontrollide haldamise, rakendamise ja tagamise kohta.

Hiljaaegu vastu võetud läbipaistvussuuniste kohaselt peaks andmekogumismetoodika olema koostatud selliselt, et see peaks ajale vastu ja võimaldaks liikmesriikidel esitada komisjonile asjakohast teavet tõhusal, kulutasuval ja statistiliselt usaldusväärsel viisil, võttes nõuetekohaselt arvesse isikuandmete ja tundliku äriteabe kaitset ning kaitse- või välispoliitikat või riiklikku julgeolekut käsitleva kaitstud teabe kaitset.

4.1. Kaubaliigid

Määrust kohaldatakse peamiselt enam kui 1 800 kahesuguse kasutusega kauba suhtes, mis on loetletud ELi kontrolliloetelus ja liigitatud kümnesse kategooriasse (joonis 1). See aluspõhimõte on ajendanud ELi eksperte rühmitama I lisa kanded ELi aastaaruande[29] jaoks „kaubaliikideks“.

Joonis 1. Määruse I lisa kümnes kategoorias loetletud kahesuguse kasutusega kaupade arv

Selleks et tagada avaliku aruandluse nõutav läbipaistvus ning samal ajal andmekogumine tulemuslikul ja ajas jätkusuutlikul viisil, on otsustatud, et kaubaliikide kindlaksmääramisel lähtutakse kahesuguse kasutusega kaupade klassifitseerimise viiekohalise koodi tasandist[30], pidades samal ajal silmas seda, et kaubaliikide kindlaksmääramine toetab julgeoleku, poliitika ja kaubanduse seisukohast sisuka teabe esitamist. Seepärast kirjeldatakse suuniste A-lisas 52 kaubaliigi loetelu, mida kasutatakse lubade andmist käsitlevate andmete kogumiseks ja käesoleva aastaaruande koostamiseks. Load jaotatakse kaubaliikide ja asjaomaste sihtkohtade

[29] Vt määruse artikli 26 lõike 2 esimene lõik.
[30] Nt ECCN 0A001: tuumareaktorid.

kaupa kooskõlas määruse nõuetega, võttes samal ajal arvesse eri liiki lubade olemust, eesmärki ja omadusi, samuti liikmesriikide erinevaid lubade andmise ja andmete kogumise tavasid. Lisaks sellele oli vaja kohandada liikmesriikide asjaomaste andmete kogumist ja komisjonile esitamist riikide eri liiki lubade ja tavade eripäraga. Sel põhjusel on käesolevas aruandes esitatud liikmesriikide arv, kes on esitanud iga loaliigi aluseks olevad andmed. Kasutatud metoodika kohaselt võib luba hõlmata ka mitut eri kaubaliikide alla kuuluvat kaupa.

Küberseirekaupade määratlus artikli 2 punktis 20 hõlmab nii I lisas loetletud kui ka loetlemata kaupu. Suuniste B-lisas on kindlaks määratud viis määruse I lisas loetletud kaupa, mis vastavad artikli 2 punkti 20 määratlusele. Otsuse selle kohta, kas teatav loetlemata kaup vastab legaaldefinitsioonile, teevad liikmesriigid ja komisjon koostöös seiretehnoloogia eksperdirühmaga igal üksikjuhul eraldi. Loetlemata küberseirekaupade taotlused ja load tuleb määruse artikli 26 lõike 2 kohaselt samuti liikmesriikide esitatud andmete põhjal aastaaruandesse lisada. Muude loetletud kaupade taotlused ja load võib aruandesse lisada asjaomase pädeva asutuse otsuse alusel.

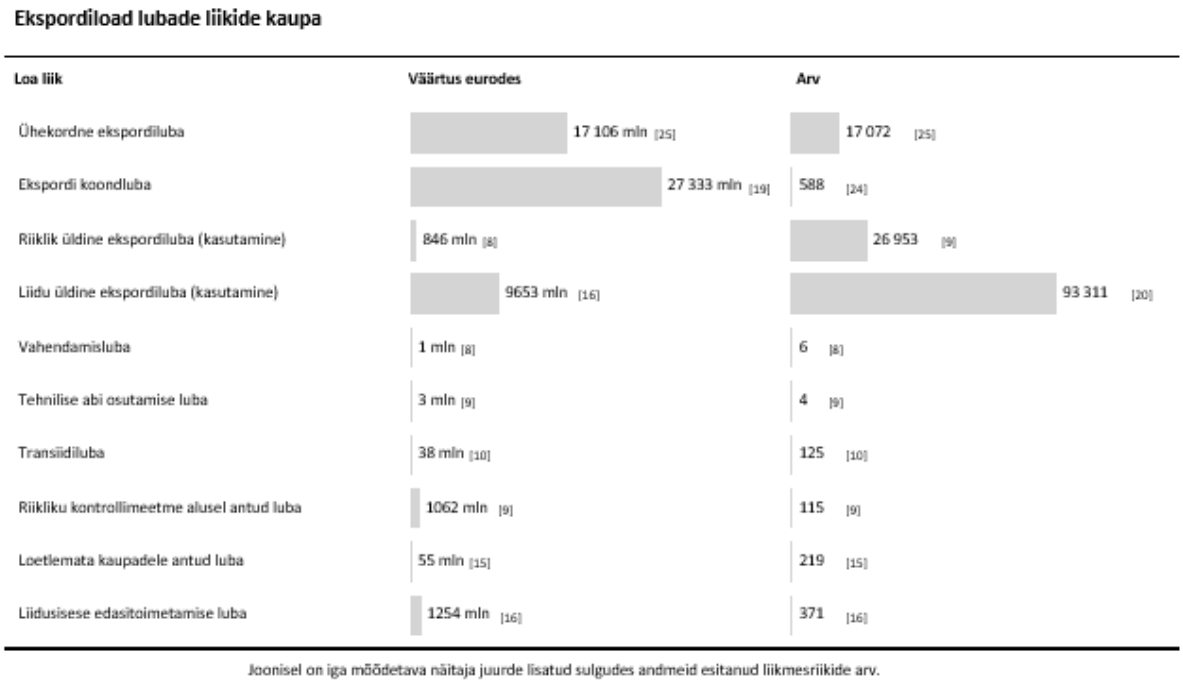
4.2. Ülevaade lubadest liikide kaupa[31]

2022. aastal oli loa saanud kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemise[32] koguväärtus 57,3 miljardit eurot, mis moodustab 2 % ELi-välisest kaupade ekspordist (joonis 2). Arvudes vastab see 138 764 loale ja teatele[33]. Lubade liikide järgi vaadates kuulub enamik tehinguid liidu üldiste ekspordilubade (93 311), riiklike üldiste ekspordilubade (26 953) ja ühekordsete lubade (17 072) alla. Väärtuse poolest olid kõige olulisemad ekspordi koondload (27,3 miljardit eurot), ühekordsed ekspordiload (17,1 miljardit eurot) ja liidu üldised ekspordiload (9,6 miljardit eurot).

4.3. Loa andmisest keeldumine ja keelavad otsused

2022. aastal teatati 813 keeldumisest väärtusega 0,98 miljardit eurot. Need arvud näitavad, et keelduti vaid väikesest osast ELi ekspordist (0,04 % EL 27-välise ekspordi koguväärtusest samal aastal).

[31] NB! Vastavalt määruse artikli 26 lõike 2 kolmandale lõigule ei hõlma käesoleva aruande punktid 4.2–4.7 küberseirekaupadega seotud andmeid. Teave nende kaupade kohta on esitatud allpool punktis 4.8.
[32] NB! See hõlmab vabatahtlikult esitatud andmeid riiklike üldiste ekspordilubade ja liidu üldiste ekspordilubade kasutamise kohta.
[33] NB! See hõlmab vabatahtlikult esitatud andmeid riiklike üldiste ekspordilubade ja liidu üldiste ekspordilubade kasutamise kohta.

Joonis 2. Ekspordiload lubade liikide kaupa

4.4. Ühekordsed load

Ühekordne luba on luba, mis antakse ühele kindlale eksportijale kauba eksportimiseks ühele kolmanda riigi lõppkasutajale või kaubasaajale ja mis kehtib ühe või enama kahesuguse kasutusega kauba kohta. Käesolevas aruandes käsitatakse ühekordsete lubadena kõiki ühekordseid ekspordilube, vahendusteenuste ja tehnilise abi osutamise lube, transiidilube, ELi-sisese edasitoimetamise lube, riikliku kontrollimeetme alusel antavaid lube ja loetlemata kaupadele antavaid lube, nagu suunistes on ette nähtud.

Määruse I lisas loetletud kümne kaubakategooria kaupade ja seal loetlemata kaupade, mille suhtes kohaldatakse kontrolli, jaoks 2022. aastal antud ühekordsete lubade ülevaade (joonis 3) näitab, et turuväärtusel põhinevas arvestuses anti kõige rohkem lube 0. kategoorias *tuumamaterjalid, -rajatised ja -seadmed* (8,1 miljardit eurot, 41 % koguväärtusest), millele järgnesid 2. kategooria *materjalide töötlemine* (2,5 miljardit eurot, 13 % koguväärtusest) ning 5. kategooria *telekommunikatsioon ja infoturve* (2,3 miljardit eurot, 12 % koguväärtusest). Ühekordsete lubade arv oli suurim 2. kategoorias *materjalide töötlemine* (5 592, mis moodustab 29 % koguarvust), järgnesid 1. kategooria *erimaterjalid ja nendega seotud seadmed* (4 501, mis moodustab 23 % koguarvust) ning 5. kategooria *telekommunikatsioon ja infoturve* (3 205 ehk 17 % koguarvust).

Ühekordsed ekspordiload määruse (EL) 2021/821 I lisas loetletud kaubakategooriate kaupa

Kaubakategooria		Väärtus eurodes	Arv
0	TUUMAMATERJALID, -RAJATISED JA -SEADMED	8057 mln	1303
1	ERIMATERJALID JA NENDEGA SEOTUD SEADMED	1315 mln	4501
2	MATERJALIDE TÖÖTLEMINE	2465 mln	5592
3	ELEKTROONIKA	1683 mln	1666
4	ARVUTID	14 mln	44
5	TELEKOMMUNIKATSIOON JA INFOTURVE	2320 mln	3205
6	ANDURID JA LASERID	1147 mln	1863
7	NAVIGATSIOONI- JA LENNUELEKTROONIKA	57 mln	345
8	MERENDUS	35 mln	77
9	KOSMOSESÕIDUKID JA TÕUKEJÕUD	1510 mln	469
X	LOETLEMATA KAUBAD	1114 mln	276

27 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 3. Ühekordsed ekspordiload määruse (EL) 2021/821 I lisas loetletud kaubakategooriate kaupa

Ühekordsete lubade väärtuse jaotus kaubaliikide kaupa (joonised 4.1 ja 4.2) näitab, et viis peamist kaubaliiki on 0EC1 *tuumamaterjalid, -rajatised, -jaamad ja -seadmed* (6,4 miljardit eurot, 33 % koguväärtusest), 2EC1 *tööpingid ja süsteemid ning tööstusseadmete komponendid* (1,8 miljardit eurot, 9 % koguväärtusest), 5EC2 *infoturbe- ja krüptoanalüüsi kaubad ja seadmed* (1,3 miljardit eurot, 7 % koguväärtusest), 9EC1 *kosmosesõidukite mootorid ja gaasiturbiinid (v.a mehitamata õhusõidukid)* (1,1 miljardit eurot, 6 % koguväärtusest) ning XEC1 *muu/loetlemata* (1,1 miljardit eurot, 6 % koguväärtusest).

Ühekordsed ekspordiload KOMISJONI SOOVITUSE (EL) 2024/214 A-lisas loetletud kaubaliikide kaupa

Kaubaliik		Väärtus eurodes	Arv
0EC1	Tuumamaterjalid, -rajatised, -jaamad ja -seadmed	6427 mln	883
0EC2	Tuumamaterjalide, -rajatiste ja -seadmete jaoks mõeldud tarkvara	539 mln	131
0EC3	Tuumamaterjalide, -rajatiste ja -seadmete jaoks mõeldud tehnoloogia	1091 mln	289
1EC1	Õhu-/kosmosesõidukite materjalid, komponendid ja konstruktsioonid	30 mln	177
1EC2	Lõhkeained, raketikütused ja nendega seotud seadmed	455 mln	509
1EC3	Kiud- või niitmaterjalid ja tootmisseadmed	254 mln	176
1EC4	Erimetallid ja sulamid ning seadmed nende jaoks	203 mln	597
1EC5	Tuumaenergiaga seotud kaubad ja seadmed	5 mln	73
1EC6	Toksilised kemikaalid, lähteained, patogeenid, toksiinid ja geneetiliselt muundatud organismid ning nendega seotud kaitse- ja avastamisseadmed ja komponendid	303 mln	2832
1EC7	Erimaterjalide ja nendega seotud seadmete jaoks mõeldud tarkvara	5 mln	92
1EC8	Erimaterjalide ja nendega seotud seadmete jaoks mõeldud tehnoloogia	60 mln	45
2EC1	Tööpingid ja süsteemid ning tööstusseadmete komponendid	1784 mln	2266
2EC2	Keemia- ja bioloogiatööstuse tootmisseadmed	603 mln	2755
2EC3	Materjalide töötlemise tarkvara	77 mln	542
2EC4	Materjalide töötlemise tehnoloogia	2 mln	29
3EC1	Elektroonilised kaubad ja komponendid	256 mln	588
3EC2	Elektroonilised koostud, moodulid ja seadmed	12 mln	155
3EC3	Tuumarakendustes kasutatavad elektroonilised kaubad	512 mln	569
3EC4	Seadmed pooljuhtseadmete või -materjalide tootmiseks ja katsetamiseks	710 mln	173
3EC5	Pooljuhtmaterjalid	6 mln	38
3EC6	Elektroonikatarkvara	4 mln	28
3EC7	Elektroonikatehnoloogia	183 mln	115
4EC1	Arvutid	14 mln	44
5EC1	Telekommunikatsioonikaubad ja -seadmed	797 mln	249

27 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 4.1. Ühekordsed ekspordiload kaubaliikide kaupa (1. osa)

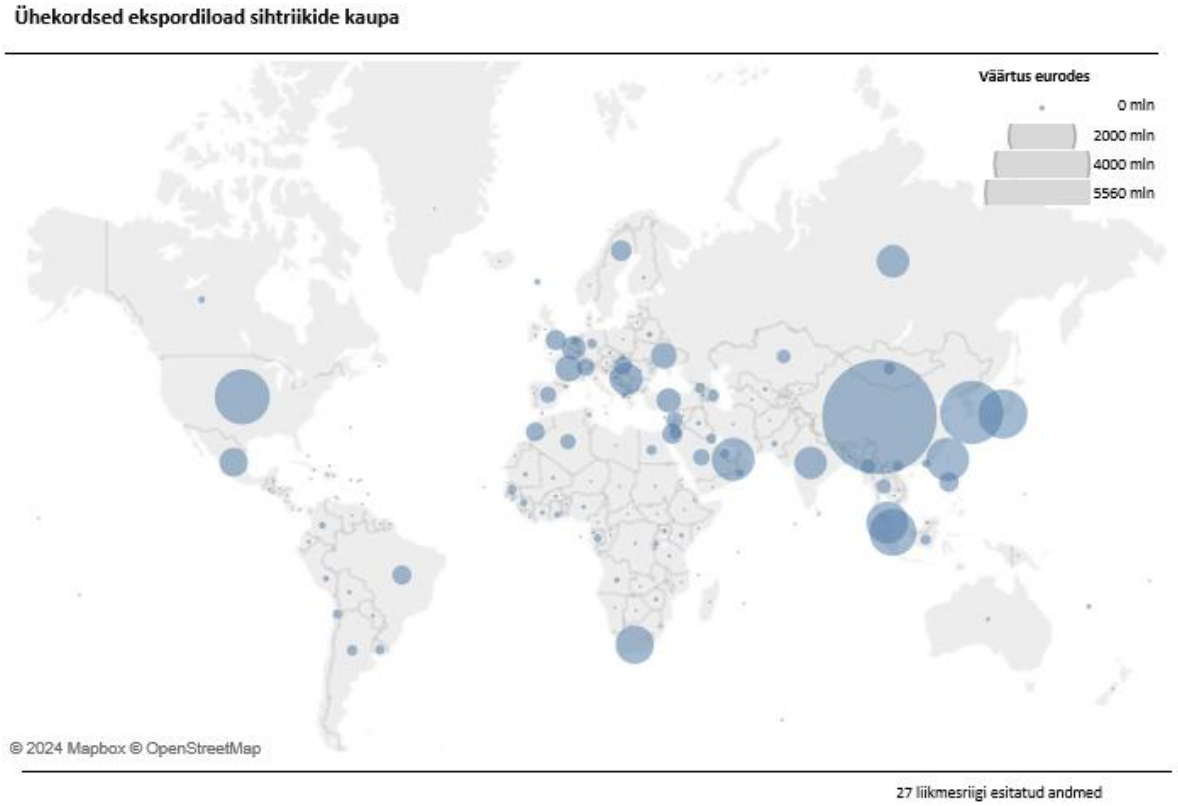
Ühekordsed ekspordiload KOMISJONI SOOVITUSE (EL) 2024/214 A-lisas loetletud kaubaliikide kaupa

Kaubaliik		Väärtus eurodes	Arv
5EC2	Infoturbe- ja krüptoanalüüsikaubad ja -seadmed	1344 mln	1996
5EC3	Telekommunikatsiooni- ja infoturbetarkvara	142 mln	916
5EC4	Telekommunikatsiooni- ja infoturbetehnoloogia	37 mln	44
6EC1	Optilised ja akustilised seadmed, nendega seotud komponendid ja materjalid; muud andurid	234 mln	1078
6EC2	Laserid, nendega seotud seadmed ja materjalid	706 mln	642
6EC3	Radarisüsteemid, nendega seotud seadmed ja komponendid	127 mln	101
6EC4	Andurite ja laserite tarkvara	8 mln	21
6EC5	Andurite ja laserite tehnoloogia	72 mln	21
7EC1	Inertsiaalnavigatsiooni seadmed	47 mln	295
7EC2	Muud navigatsiooni- ja lennuelektroonikaga seotud seadmed	9 mln	26
7EC4	Navigatsiooni- ja lennuelektroonika tootmisseadmed	1 mln	4
7EC5	Navigatsiooni- ja lennuelektroonika tarkvara	0 mln	5
7EC6	Navigatsiooni- ja lennuelektroonika tehnoloogia	1 mln	15
8EC1	Sukelaparaadid ja pealveesõidukid ning nendega seotud meresüsteemid, seadmed ja komponendid	32 mln	56
8EC2	Merelaevade materjalid ja varustus	3 mln	21
9EC1	Kosmosesõidukite mootorid ja gaasiturbiinid (v.a mehitamata õhusõidukid)	1122 mln	107
9EC2	Mehitamata õhusõidukid ja nende jõuseadmed	130 mln	204
9EC3	Raketid ja kosmoseaparaadid	86 mln	64
9EC4	Rakettmootorid	0 mln	6
9EC5	Aerodünaamiliste torude, katserajatiste ja kambrite seadmed	0 mln	3
9EC6	Kosmosesõidukite ja tõukejõusüsteemide tarkvara	90 mln	41
9EC7	Kosmosesõidukite ja tõukejõusüsteemide tehnoloogia	81 mln	44
XEC1	Muu/loetlemata	1114 mln	276

27 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 4.2. Ühekordsed ekspordiload kaubaliikide kaupa (2. osa)

Ühekordsete lubadega hõlmatud sihtriikide puhul (joonised 5 ja 6) oli väärtuse järgi suurim sihtkoht Hiina (5,6 miljardit eurot, 28 % koguväärtusest), järgnesid Lõuna-Korea (1,7 miljardit eurot, 9 % koguväärtusest), Ameerika Ühendriigid (1,3 miljardit eurot, 7 % koguväärtusest), Jaapan (1,04 miljardit eurot, 5 % koguväärtusest) ja Singapur (994 miljonit eurot, 5 % koguväärtusest). Kokku moodustavad 25 suurimat ELi-välist sihtriiki väärtuse järgi 90 % ühekordsetest lubadest[34]. ELi-sisese edasitoimetamise peamised sihtriigid olid Prantsusmaa (301 miljonit eurot), Belgia (251 miljonit eurot), Rootsi (188 miljonit eurot), Ungari (141 miljonit eurot) ja Hispaania (113 miljonit eurot). Võrreldes ELi-väliste sihtriikidega paistab ELi-sisene edasitoimetamine olevat piiratud, sest suurem osa ELi-sisesest kahesuguse kasutusega kaupade ekspordist ei vaja määruse kohaselt luba.

Joonis 5. Ühekordsed ekspordiload sihtriikide kaupa

[34] NB! Ekspordilubade suhtes, mille sihtriik on Venemaa Föderatsioon, kohaldatakse erandeid ja piiranguid vastavalt nõukogu 31. juuli 2014. aasta määrusele (EL) nr 833/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas.

Ühekordsed ekspordiload peamiste sihtriikide kaupa

ELi-välised	Väärtus eurodes	ELi-sisesed	Väärtus eurodes
Hiina	5560 mln	Prantsusmaa	301 mln
Lõuna-Korea	1696 mln	Belgia	251 mln
Ameerika Ühendriigid	1287 mln	Rootsi	188 mln
Jaapan	1035 mln	Ungari	141 mln
Singapur	944 mln	Hispaania	113 mln
Taiwan	796 mln	Saksamaa	43 mln
Araabia Ühendemiraadid	783 mln	Madalmaad	27 mln
Malaisia	750 mln	Slovakkia	14 mln
Lõuna-Aafrika	626 mln	Soome	6 mln
Serbia	461 mln	Tšehhi Vabariik	6 mln
Venemaa Föderatsioon	457 mln	Austria	4 mln
India	452 mln	Itaalia	4 mln
Mehhiko	360 mln	Poola	2 mln
Ukraina	291 mln	Bulgaaria	2 mln
Türgi	260 mln	Kreeka	2 mln
Ühendkuningriik	186 mln	Sloveenia	1 mln
Iisrael	177 mln	Taani	1 mln
Filipiinid	170 mln	Portugal	1 mln
Brasiilia	161 mln	Iirimaa	0 mln
Maroko	156 mln	Leedu	0 mln
Šveits	137 mln	Malta	0 mln
Saudi Araabia	121 mln	Luksemburg	0 mln
Liibanon	118 mln	Rumeenia	0 mln
Alžeeria	103 mln	Läti	0 mln
Myanmar	98 mln	Horvaatia	0 mln
Tai	89 mln	Küpros	0 mln
Kasahstan	85 mln		
Mongoolia	59 mln		
Aserbaidžaan	58 mln		
Jordaania	53 mln		
Argentina	50 mln		
Indoneesia	48 mln		
Gruusia	46 mln		
Kuveit	44 mln		
Egiptus	44 mln		
Uruguay	41 mln		
Vietnam	39 mln		
Tšiili	39 mln		
Katar	38 mln		
Senegal	37 mln		
Hongkong	31 mln		
Gabon	28 mln		
Guinea	26 mln		

27 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 6. Ühekordsed ekspordiload peamiste ELi-väliste sihtriikide ja ELi-siseste sihtriikide kaupa

4.5. Ekspordi koondload

Võttes arvesse iga loaliigi laadi, eesmärki ja omadusi, on suunistes teadvustatud, et ekspordi koondload sisaldavad kõige sagedamini hinnangulisi või kindlaksmääramata ekspordiväärtusi ning selliseid lube antakse kas ühe või mitme kauba ja ühe sihtkoha jaoks või ühe või mitme kauba mitme sihtkoha jaoks. Seega vähendavad koondload sarnaste ja/või sagedaste tehingute puhul pädevate asutuste ja eksportijate halduskoormust. Tuumarelva leviku tõkestamise eesmärkide kaitsmiseks peavad eksportijad koondloa saamiseks koostama ja esitama

ettevõttesisese nõuetele vastavuse programmi. Kuna määrusega jäetakse koondlubade konkreetne struktuur liikmesriikide otsustada, kohaldatakse liikmesriikides erinevaid tavasid. Selleks et anda üldsusele sisulist teavet, võttes samal ajal arvesse erinevaid riiklikke tavasid ja ekspordi koondlubade andmise põhimõtteid, on suunistes kohandatud vastavate andmete kogumist ja aruandlust. Liikmesriigid esitavad komisjonile lubade andmist käsitlevad andmed seda silmas pidades, keskendudes järgmisele: i) ekspordi koondlubade koguväärtus (27,3 miljardit eurot, mis moodustab 48 % 2022. aasta lubade väärtusest) ja ii) koondlubade koguarvu jaotus kaubaliikide (joonised 8.1 ja 8.2) ja sihtriikide (joonised 9.1 ja 9.2) kaupa.

Määruse I lisas esitatud kaupade kategooriate järgi (joonis 7) anti kõige arvukamalt lube 5. kategooriale *telekommunikatsioon ja infoturve* (39 %), 2. kategooriale *erimaterjalid ja nendega seotud seadmed* (11 %) ning 6. kategooriale *andurid ja laserid* (11 %).

Ekspordi koondlubade arvu jaotus kaubaliikide kaupa (joonised 8.1 ja 8.2) näitab, et viis peamist kaubaliiki on 5EC2 *infoturbe- ja krüptoanalüüsikaubad ja -seadmed* (18 %), 5EC3 *telekommunikatsiooni- ja infoturbetarkvara* (14 %), 6EC1 *optilised ja akustilised seadmed, nendega seotud komponendid ja materjalid; muud andurid* (10 %), 4EC1 *arvutid* (8 %) ja 5EC4 *telekommunikatsiooni- ja infoturbetehnoloogia* (7 %).

Ekspordi koondload määruse (EL) 2021/821 I lisas loetletud kaubakategooriate kaupa

Kaubakategooria		Arv
0	TUUMAMATERJALID, -RAJATISED JA -SEADMED	151
1	ERIMATERJALID JA NENDEGA SEOTUD SEADMED	184
2	MATERJALIDE TÖÖTLEMINE	82
3	ELEKTROONIKA	121
4	ARVUTID	130
5	TELEKOMMUNIKATSIOON JA INFOTURVE	654
6	ANDURID JA LASERID	182
7	NAVIGATSIOONI- JA LENNUELEKTROONIKA	100
8	MERENDUS	18
9	KOSMOSESÕIDUKID JA TÕUKEJÕUD	37

23 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 7. Ekspordi koondload määruse (EL) 2021/821 I lisas loetletud kaupade kategooriate kaupa

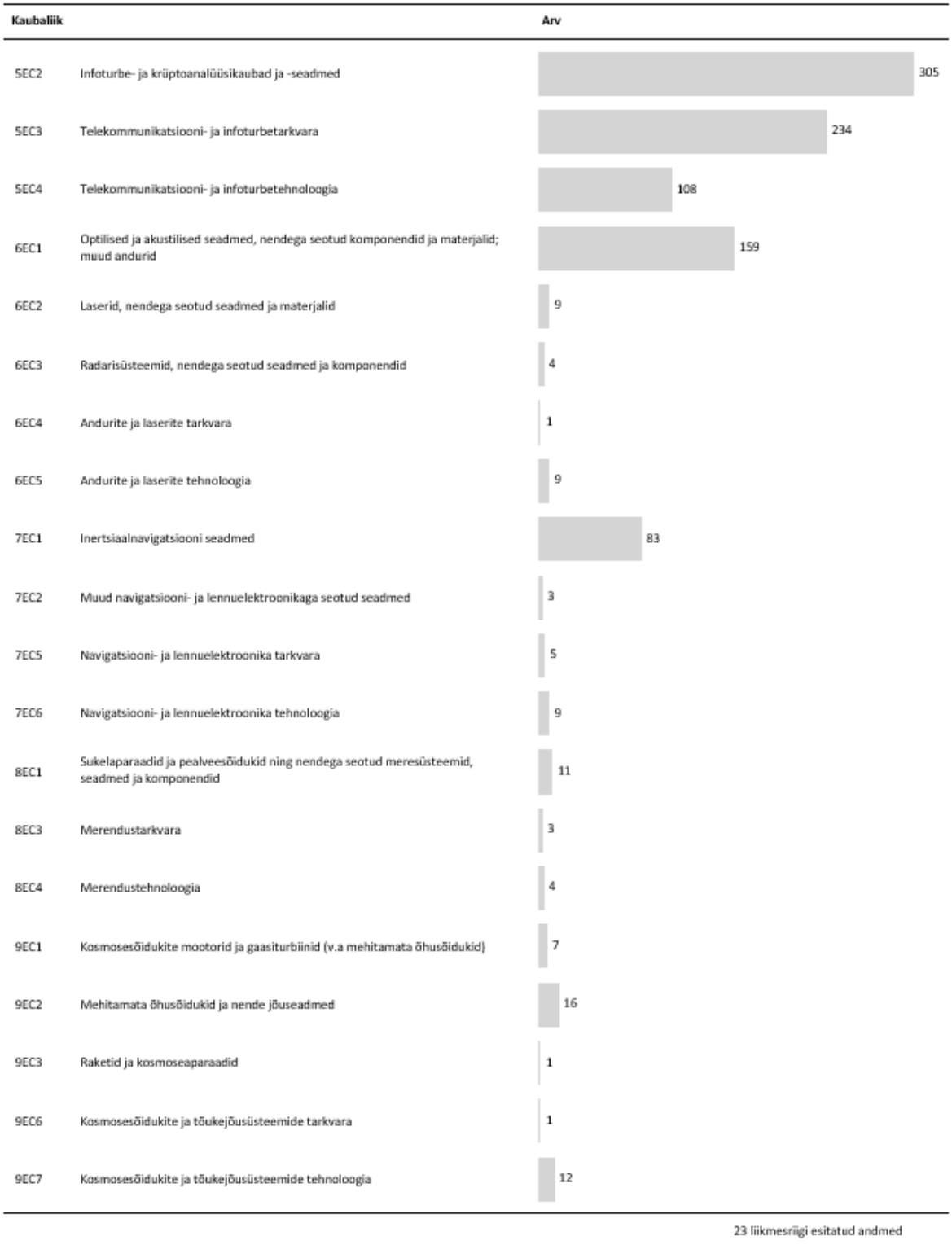
Ekspordi koondload KOMISJONI SOOVITUSE (EL) 2024/214 A-lisas loetletud kaubaliikide kaupa

Kaubaliik		Arv
0EC1	Tuumamaterjalid, -rajatised, -jaamad ja -seadmed	9
0EC2	Tuumamaterjalide, -rajatiste ja -seadmete jaoks mõeldud tarkvara	63
0EC3	Tuumamaterjalide, -rajatiste ja -seadmete jaoks mõeldud tehnoloogia	79
1EC1	Õhu-/kosmosesõidukite materjalid, komponendid ja konstruktsioonid	32
1EC2	Lõhkeained, raketikütused ja nendega seotud seadmed	6
1EC3	Kiud- või niitmaterjalid ja tootmisseadmed	1
1EC4	Erimetallid ja sulamid ning seadmed nende jaoks	47
1EC6	Toksilised kemikaalid, lähteained, patogeenid, toksiinid ja geneetiliselt muundatud organismid ning nendega seotud kaitse- ja avastamisseadmed ja komponendid	95
1EC8	Erimaterjalide ja nendega seotud seadmete jaoks mõeldud tehnoloogia	3
2EC1	Tööpingid ja süsteemid ning tööstusseadmete komponendid	49
2EC2	Keemia- ja bioloogiatööstuse tootmisseadmed	29
2EC4	Materjalide töötlemise tehnoloogia	4
3EC1	Elektroonilised kaubad ja komponendid	39
3EC2	Elektroonilised koostud, moodulid ja seadmed	15
3EC3	Tuumarakendustes kasutatavad elektroonilised kaubad	10
3EC4	Seadmed pooljuhtseadmete või -materjalide tootmiseks ja katsetamiseks	15
3EC5	Pooljuhtmaterjalid	5
3EC6	Elektroonikatarkvara	13
3EC7	Elektroonikatehnoloogia	24
4EC1	Arvutid	130
5EC1	Telekommunikatsioonikaubad ja -seadmed	7

23 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 8.1. Ekspordi koondload kaubaliikide kaupa (1. osa)

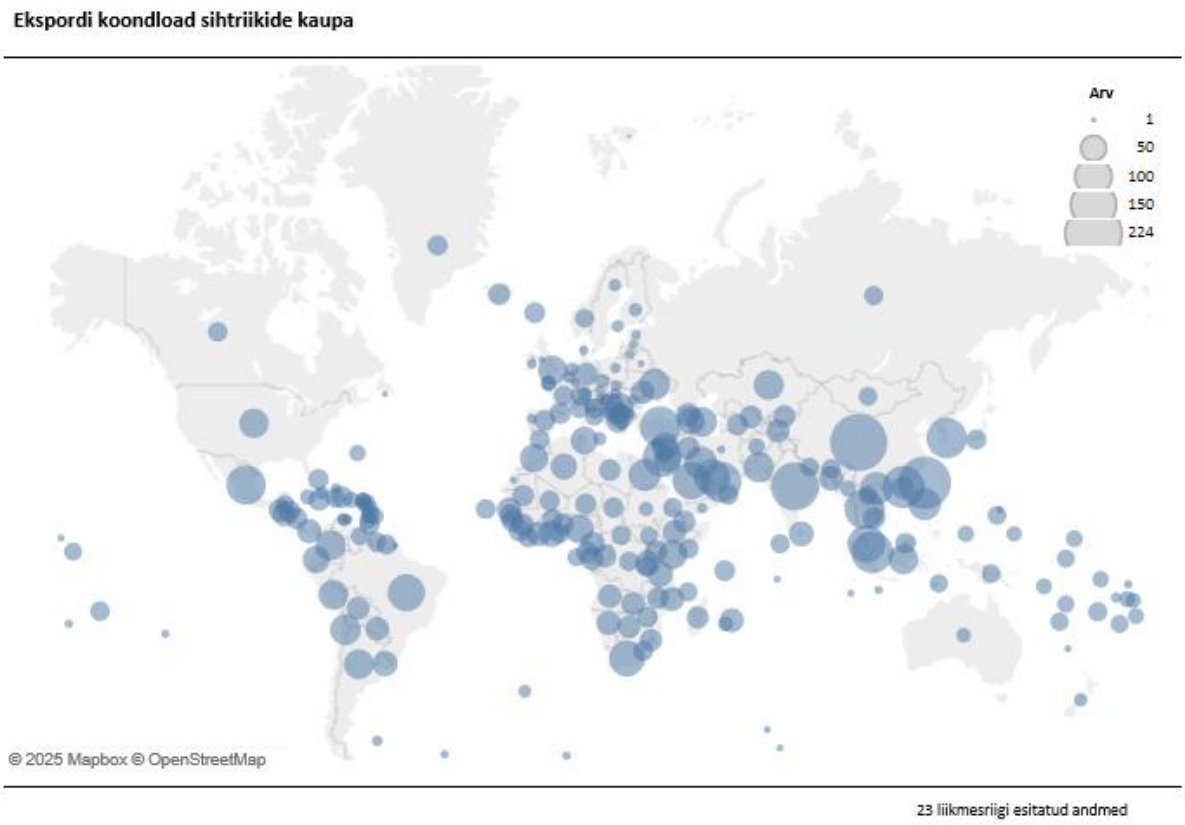
Ekspordi koondload KOMISJONI SOOVITUSE (EL) 2024/214 A-lisas loetletud kaubaliikide kaupa

Joonis 8.2. Ekspordi koondload kaubaliikide kaupa (2. osa)

Sihtriike vaadates (joonised 9 ja 10) anti kõige arvukamalt koondlube ekspordiks Hiinasse (3 %), Taiwani (2 %), Indiasse (2 %), Hongkongi (1 %) ja Singapuri (1 %). Kokku

moodustavad 25 peamist sihtriiki ainult 31 % ekspordi koondlubade arvust, kuna koondluba hõlmab sageli mitut sihtkohta[35].

Joonis 9. Ekspordi koondload sihtriikide kaupa

[35] Samas.

Ekspordi koondload peamiste sihtriikide kaupa

Sihtkoht	Arv
Hiina	224
Taiwan	191
India	159
Hongkong	123
Singapur	120
Türgi	115
Lõuna-Korea	113
Araabia Ühendemiraadid	112
Tai	110
Mehhiko	108
Iisrael	106
Malaisia	100
Saudi Araabia	98
Brasiilia	96
Katar	91
Lõuna-Aafrika	90
Kuveit	77
Vietnam	76
Filipiinid	73
Egiptus	71
Ukraina	67
Tšiili	67
Pakistan	65
Colombia	65
Peruu	63
Kasahstan	63
Indoneesia	63
Aserbaidžaan	63
Argentina	63
Ameerika Ühendriigid	61
Ühendkuningriik	60
Keenia	59
Nigeeria	58
Maroko	57
Serbia	56
Armeenia	54
Tuneesia	53
Liibanon	52
Ecuador	52
Bahrein	52
Ghana	50
Jordaania	49
Alžeeria	49
Bosnia ja Hertsegoviina	48
Costa Rica	46
Uruguay	45
Tansaania	45
Rwanda	45
Põhja-Makedoonia	44
Sri Lanka	44

23 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 10. Ekspordi koondload peamiste sihtriikide kaupa

4.6. Riiklikud ja liidu üldised ekspordiload

Antakse välja riiklikke ja liidu üldisi ekspordilube, et hõlbustada kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemist ja vähendada samal ajal eksportijate ja ekspordikontrolliasutuste halduskoormust.

Euroopa Liit annab liidu üldise ekspordiloa eksportijatele, kes teatavad ekspordist pädevale asutusele ja täidavad määruses sätestatud asjakohaseid eeltingimusi. Määrusega on ette nähtud kaheksa liidu üldiste ekspordilubade liiki[36].

Valdav enamik liidu üldisi ekspordilubasid 2022. aastal oli liigist EU001 (86 % väärtuse, 95 % arvu järgi) ja lubadel oli 10 sihtkohta, sh mitu ELi olulist kaubanduspartnerit.

Liidu üldised ekspordiload

Loa liik	Väärtus eurodes	Arv
EU001	8256 mln	89 088
EU002	13 mln	669
EU003	10 mln	163
EU004	4 mln	63
EU005	33 mln	269
EU006	28 mln	2078
EU007	4 mln	578
EU008	8 mln	208

17 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 11. Liidu üldised ekspordiload

Liikmesriik annab riikliku üldise ekspordiloa eksportijatele, kes teatavad ekspordist pädevale asutusele ja täidavad kohaldatavates siseriiklikes õigusaktides sätestatud asjakohaseid eeltingimusi. Liikmesriikide poolt 2022. aasta kohta esitatud riiklike üldiste ekspordilubade loetelu on esitatud käesoleva aruande lisas ning seal on iga sellise loa kohta välja toodud sihtkohad ja kaubaliigid.

Joonisel 12 on esitatud liidu ja riiklike üldiste ekspordilubade väärtus määruse I lisas loetletud kategooriate kaupa. Kõige suurema väärtusega kategooriad on 5. kategooria

[36] EU001 – eksport Austraaliasse, Kanadasse, Islandile, Jaapanisse, Uus-Meremaale, Norrasse, Šveitsi, Liechtensteini, Ühendkuningriiki ja Ameerika Ühendriikidesse
EU002 – teatavate kahesuguse kasutusega kaupade eksportimine teatavatesse sihtkohtadesse
EU003 – parandatud või asendatud kaupade eksport
EU004 – näitusele või messile ajutiselt eksporditav kaup
EU005 – telekommunikatsioon
EU006 – kemikaalid
EU007 – grupisisene tarkvara ja tehnoloogia eksport
EU008 – krüpteerimine

telekommunikatsioon ja infoturve (4,98 miljardit eurot, 46 % koguväärtusest), 3. kategooria *elektroonika* (1,64 miljardit eurot), 2. kategooria *materjalide töötlemine* (1,56 miljardit eurot, 15 % koguväärtusest) ja 9. kategooria *kosmosesõidukid ja tõukejõud* (1,30 miljardit eurot, 15 % koguväärtusest).

Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload määruse (EL) 2021/821 I lisas loetletud kaubakategooriate kaupa

Kaubakategooria		Väärtus eurodes
0	TUUMAMATERJALID, -RAJATISED JA -SEADMED	7 mln
1	ERIMATERJALID JA NENDEGA SEOTUD SEADMED	541 mln
2	MATERJALIDE TÖÖTLEMINE	1557 mln
3	ELEKTROONIKA	1641 mln
4	ARVUTID	22 mln
5	TELEKOMMUNIKATSIOON JA INFOTURVE	4971 mln
6	ANDURID JA LASERID	424 mln
7	NAVIGATSIOONI- JA LENNUELEKTROONIKA	246 mln
8	MERENDUS	15 mln
9	KOSMOSESÕIDUKID JA TÕUKEJÕUD	1292 mln

13 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 12. Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload määruse (EL) 2021/821 I lisas loetletud kaubakategooriate kaupa

Liidu ja riiklike üldiste ekspordilubade väärtuse jaotus kaubaliikide kaupa (joonised 13.1 ja 13.2) näitab, et viis peamist kaubaliiki on 5EC2 *infoturbe- ja krüptoanalüüsi kaubad ja seadmed* (4,81 miljardit eurot, 45 % koguväärtusest), 3EC4 *seadmed pooljuhtseadmete või -materjalide tootmiseks ja katsetamiseks* (1,32 miljardit eurot, 12 % koguväärtusest), 9EC3 *raketid ja kosmoseaparaadid* (961 miljonit eurot, 9 % koguväärtusest), 2EC1 *tööpingid ja süsteemid ning tööstusseadmete komponendid* (860 miljonit eurot, 8 % koguväärtusest) ning 2EC2 *keemia- ja bioloogiatööstuse tootmisseadmed* (675 miljonit eurot, 6 % koguväärtusest).

Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload KOMISJONI SOOVITUSE (EL) 2024/214 A-lisas loetletud kaubaliikide kaupa

Kaubaliik		Väärtus eurodes
0EC1	Tuumamaterjalid, -rajatised, -jaamad ja -seadmed	7 mln
1EC1	Õhu-/kosmosesõidukite materjalid, komponendid ja konstruktsioonid	25 mln
1EC2	Lõhkeained, raketikütused ja nendega seotud seadmed	114 mln
1EC3	Kiud- või niitmaterjalid ja tootmisseadmed	125 mln
1EC4	Erimetallid ja sulamid ning seadmed nende jaoks	94 mln
1EC5	Tuumaenergiaga seotud kaubad ja seadmed	4 mln
1EC6	Toksilised kemikaalid, lähteained, patogeenid, toksiinid ja geneetiliselt muundatud organismid ning nendega seotud kaitse- ja avastamisseadmed ja komponendid	178 mln
1EC7	Erimaterjalide ja nendega seotud seadmete jaoks mõeldud tarkvara	0 mln
1EC8	Erimaterjalide ja nendega seotud seadmete jaoks mõeldud tehnoloogia	0 mln
2EC1	Tööpingid ja süsteemid ning tööstusseadmete komponendid	860 mln
2EC2	Keemia- ja bioloogiatööstuse tootmisseadmed	675 mln
2EC3	Materjalide töötlemise tarkvara	19 mln
2EC4	Materjalide töötlemise tehnoloogia	2 mln
3EC1	Elektroonilised kaubad ja komponendid	124 mln
3EC2	Elektroonilised koostud, moodulid ja seadmed	111 mln
3EC3	Tuumarakendustes kasutatavad elektroonilised kaubad	41 mln
3EC4	Seadmed pooljuhtseadmete või -materjalide tootmiseks ja katsetamiseks	1324 mln
3EC5	Pooljuhtmaterjalid	24 mln
3EC6	Elektroonikatarkvara	0 mln
3EC7	Elektroonikatehnoloogia	18 mln
4EC1	Arvutid	6 mln
4EC2	Arvutitarkvara	0 mln
4EC3	Arvutitehnoloogia	16 mln

13 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 13.1. Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload kaubaliikide kaupa (1. osa)

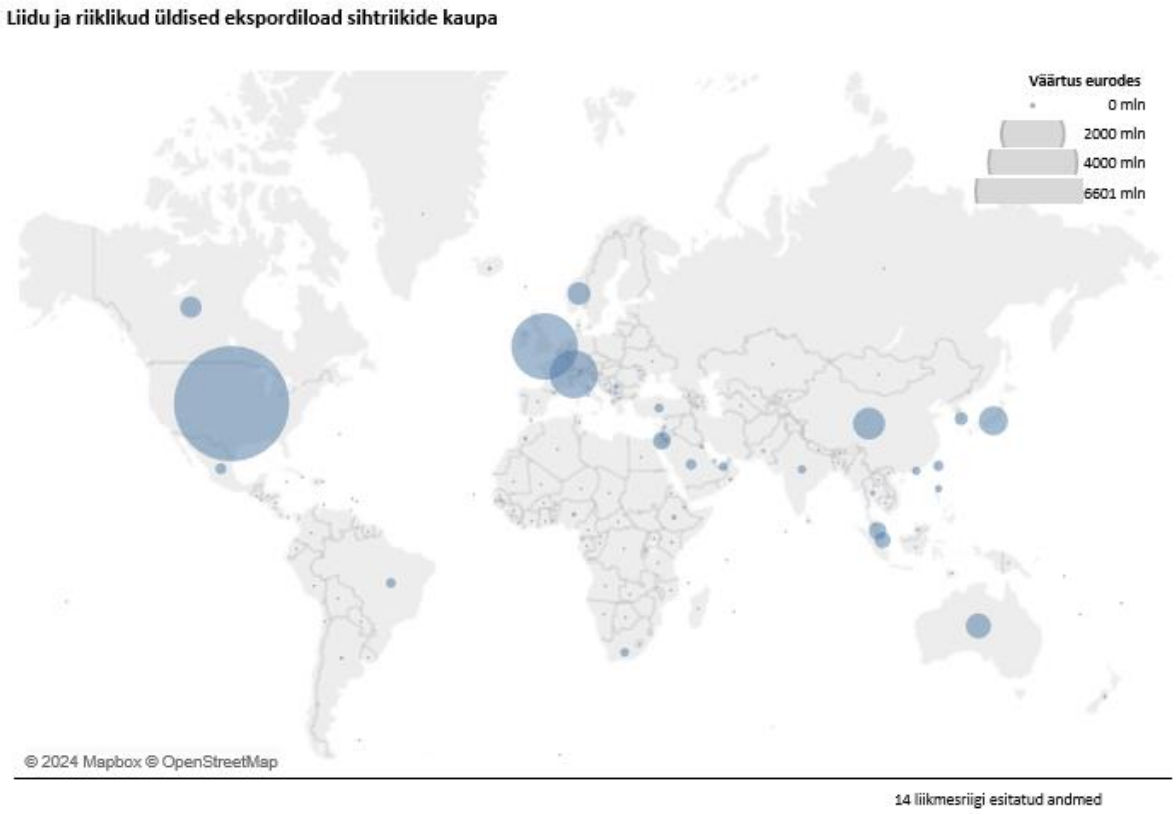
Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload KOMISJONI SOOVITUSE (EL) 2024/214 A-lisas loetletud kaubaliikide kaupa

Kaubaliik		Väärtus eurodes
5EC1	Telekommunikatsioonikaubad ja -seadmed	24 mln
5EC2	Infoturbe- ja krüptoanalüüsikaubad ja -seadmed	4809 mln
5EC3	Telekommunikatsiooni- ja infoturbetarkvara	136 mln
5EC4	Telekommunikatsiooni- ja infoturbetehnoloogia	3 mln
6EC1	Optilised ja akustilised seadmed, nendega seotud komponendid ja materjalid; muud andurid	112 mln
6EC2	Laserid, nendega seotud seadmed ja materjalid	285 mln
6EC3	Radarisüsteemid, nendega seotud seadmed ja komponendid	14 mln
6EC4	Andurite ja laserite tarkvara	1 mln
6EC5	Andurite ja laserite tehnoloogia	12 mln
7EC1	Inertsiaalnavigatsiooni seadmed	209 mln
7EC2	Muud navigatsiooni- ja lennuelektroonikaga seotud seadmed	22 mln
7EC4	Navigatsiooni- ja lennuelektroonika tootmisseadmed	1 mln
7EC5	Navigatsiooni- ja lennuelektroonika tarkvara	1 mln
7EC6	Navigatsiooni- ja lennuelektroonika tehnoloogia	13 mln
8EC1	Sukelaparaadid ja pealveesõidukid ning nendega seotud meresüsteemid, seadmed ja komponendid	15 mln
8EC4	Merendustehnoloogia	1 mln
9EC1	Kosmosesõidukite mootorid ja gaasiturbiinid (v.a mehitamata õhusõidukid)	314 mln
9EC2	Mehitamata õhusõidukid ja nende jõuseadmed	10 mln
9EC3	Raketid ja kosmoseaparaadid	961 mln
9EC4	Rakettmootorid	2 mln
9EC5	Aerodünaamiliste torude, katserajatiste ja kambrite seadmed	0 mln
9EC6	Kosmosesõidukite ja tõukejõusüsteemide tarkvara	3 mln
9EC7	Kosmosesõidukite ja tõukejõusüsteemide tehnoloogia	3 mln

13 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 13.2. Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload kaubaliikide kaupa (2. osa)

Liidu ja riiklike üldiste ekspordilubade alusel lubatud sihtkohtade puhul olid viis peamist sihtriiki Ameerika Ühendriigid (6,60 miljardit eurot, 51 % koguväärtusest), Ühendkuningriik (2,21 miljardit eurot, 17 % koguväärtusest), Šveits (1,16 miljardit eurot, 9 % koguväärtusest), Hiina (512 miljonit eurot, 4 % koguväärtusest) ja Jaapan (432 miljonit eurot, 3 % koguväärtusest). See näitab, et suurem osa üldiste ekspordilubadega hõlmatud kahesuguse kasutusega kaupade ekspordist on suunatud liidu üldise ekspordiloa liigi EU001 all loetletud riikidesse. Seda seletab ka asjaolu, et liidu üldiste ekspordilubade alusel lubatud ekspordi väärtus on palju suurem kui riiklike üldiste ekspordilubade puhul (vastavalt 9,65 miljardit eurot võrreldes 846 miljoni euroga, nagu on näidatud joonisel 2).

Joonis 14. Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload sihtriikide kaupa

Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload sihtriikide kaupa

Sihtkoht	Väärtus eurodes
Ameerika Ühendriigid	6601 mln
Ühendkuningriik	2208 mln
Šveits	1158 mln
Hiina	512 mln
Jaapan	432 mln
Austraalia	319 mln
Norra	262 mln
Kanada	230 mln
Malaisia	159 mln
Iisrael	158 mln
Singapur	132 mln
Lõuna-Korea	88 mln
Mehhiko	62 mln
Saudi Araabia	58 mln
Taiwan	58 mln
Brasiilia	49 mln
Türgi	42 mln
Araabia Ühendemiraadid	41 mln
Lõuna-Aafrika	39 mln
Hongkong	38 mln
India	37 mln
Filipiinid	28 mln
Serbia	18 mln
Etioopia	15 mln
Tai	15 mln
Jordaania	13 mln
Nigeeria	12 mln
Maroko	11 mln
Island	10 mln
Uus-Meremaa	9 mln
Argentina	8 mln
Pakistan	8 mln
Omaan	7 mln
Kuveit	7 mln
Katar	7 mln
Keenia	5 mln
Gruusia	5 mln
Põhja-Makedoonia	5 mln
Alžeeria	4 mln
Côte d'Ivoire'i Vabariik	4 mln
Tuneesia	4 mln
Ukraina	4 mln
Senegal	4 mln
Bahrein	4 mln
Bosnia ja Hertsegoviina	3 mln
Mauritius	3 mln
Uganda	3 mln
Liechtenstein	3 mln
Togo	2 mln
Indoneesia	2 mln

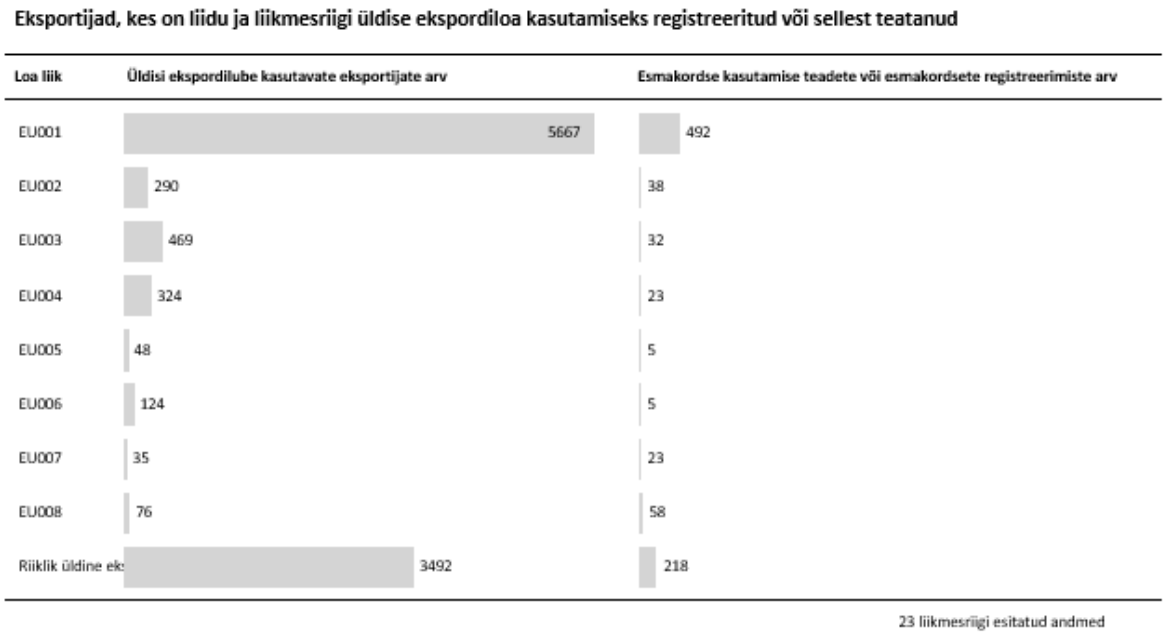
14 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 15. Liidu ja riiklikud üldised ekspordiload peamiste sihtriikide kaupa

4.7. Riiklike ja ELi üldiste ekspordilubade registreeritud kasutajad

Selleks et anda teavet eksportijate teadete kohta, mida nad määruse kohaselt peavad esitama,[37] sisaldab aastaaruanne teavet nende eksportijate arvu kohta, kes on pädevale asutusele liidu või riiklike üldlubade kasutamisest teatanud või pädeva asutuse poolt sel otstarbel registreeritud.

2022. aastal kasutas liidu üldist ekspordiluba kokku 7 033 eksportijat, kellest 80,57 % kasutas EU001 loaliiki, ja riiklikku üldist ekspordiluba kasutas 3 492 eksportijat. Esmase kasutamise teateid või registreerimisi oli 2022. aastal liidu üldiste ekspordilubade puhul 676 (kellest 73 % kasutasid luba EL001) ja riiklike üldiste ekspordilubade puhul 218.

Joonis 16. Eksportijad, kes on liidu ja riikliku üldise ekspordiloa kasutamiseks registreeritud või sellest teatanud

4.8. Andmed kahesuguse kasutusega kaupade kohta, mis on määruse artikli 2 punkti 20 kohaselt liigitatud küberseirekaupadeks

2022. aastal said liikmesriigid kokku 288 taotlust küberseirekaupade ekspordiks (joonis 17), peamiselt seoses *sidevahendite pealtkuulamise süsteemidega* (216 taotlust), millele järgnesid *teabeedastuse seire tarkvara* (28 taotlust) ja *sissetungimistarkvara* (20 taotlust). Joonistel 18.1 ja 18.2 on näidatud sihtriigid, kuhu on taotletud küberseirekaupade eksporti. 2022. aastal anti 224 luba ja keelduti 37 loa andmisest. See näitab küberseirekaupade lubade arvu kasvutrendi (võrreldes 115 loaga 2021. aastal), mis on kinnitust leidnud alates 2020. aastast.

[37] Seda kinnitavad määruse II lisa sätted liidu üldiste ekspordilubade kohta: *Eksportija, kes kasutab kõnealust luba, peab teatama eksportija elu- või asukohaliikmesriigi pädevale asutusele käesoleva loa esmakordsest kasutamisest 30 päeva jooksul alates esimese ekspordi toimumise kuupäevast või eksportija elu- või asukohaliikmesriigi pädeva asutuse nõudmisel enne käesoleva loa esmakordset kasutamist. Liikmesriigid teatavad komisjonile teavitamise mehhanismi, mille nad kõnealuse loa jaoks valisid. Komisjon avaldab saadud teabe Euroopa Liidu Teataja C-seerias.*

Küberseirekaupade[38] ekspordilubade andmisest keeldumiste arv näib olevat üsna stabiilne (2021. aastal 35 keeldumist).

Taotlused küberseirekaupade ekspordiks liikide kaupa

Kaubaliik		Arv
CS1	Sissetungimistarkvara	20
CS2	Sidevahendite pealtkuulamise süsteemid	216
CS3	Interneti jälgimise süsteemid	16
CS4	Teabeedastuse seire tarkvara	28
CS5	Kohtuekspertiisi vahendid	1
CS6	Muud loetletud kaubad, mida saab kasutada küberseirekaupadena	7

14 liikmesriigi esitatud andmed

Joonis 17. Taotlused küberseirekaupade ekspordiks[39]

Taotlused küberseirekaupade ekspordiks sihtriikide kaupa

Joonis 18.1. Taotlused küberseirekaupade ekspordiks sihtriikide kaupa

[38] Lisateave küberseirekaupade kohta on esitatud 16. oktoobri 2024. aasta suunistes, millele on osutatud joonealuses märkuses 7.
[39] NB! Määruse artiklis 11 nõutakse liikmesriikide välja antud lube ka määruse IV lisas loetletud konkreetsete küberseirekaupade ELi-sisese ekspordi puhul.

Taotlused küberseirekaupade ekspordiks sihtriikide kaupa

AE	Araabia Ühendemiraadid	ME	Montenegro
AM	Armeenia	MK	Põhja-Makedoonia
AZ	Aserbaidžaan	MV	Maldiivid
BA	Bosnia ja Hertsegoviina	MX	Mehhiko
BD	Bangladesh	MY	Malaisia
BF	Burkina Faso	MZ	Mosambiik
BR	Brasiilia	NE	Niger
CH	Šveits	NG	Nigeeria
CI	Côte d'Ivoire'i Vabariik	OM	Omaan
CL	Tšiili	PH	Filipiinid
CM	Kamerun	PK	Pakistan
CO	Colombia	PL	Poola
DM	Dominica	PY	Paraguay
DO	Dominikaani Vabariik	QA	Katar
DZ	Alžeeria	RS	Serbia
EC	Ecuador	RW	Rwanda
EG	Egiptus	SA	Saudi Araabia
GH	Ghana	SD	Sudaan
GY	Guyana	SG	Singapur
HN	Honduras	SN	Senegal
HR	Horvaatia	TD	Tšaad
ID	Indoneesia	TG	Togo
IL	Iisrael	TH	Tai
IN	India	TN	Tuneesia
IQ	Iraak	TW	Taiwan
JO	Jordaania	UA	Ukraina
KE	Keenia	UG	Uganda
KZ	Kasahstan	UZ	Usbekistan
LB	Liibanon	VN	Vietnam
MA	Maroko	ZA	Lõuna-Aafrika

Joonis 18.2. Taotlused küberseirekaupade ekspordiks sihtriikide kaupa

4.9. Teave kontrollide haldamise ja tagamise kohta

Liikmesriigid edastasid määruse kohaste kontrollide haldamise ja tagamise kohta 2022. aastal järgmise teabe.

a) Otseselt kontrollide haldamises osalevate töötajate arv (täistööaja ekvivalendina) ELis: 392.

b) Vaatlusaastal korraldatud teavitusürituste arv: 129.

c) Aasta jooksul tehtud vastavusauditite arv (sh tolli või muude asutuste tehtud auditid): 1 062.

d) Teatatud rikkumiste arv: 110.

e) Ekspordikontrolli eeskirjade rikkumise eest asjaomase riikliku täitevasutuse poolt määratud haldus- ja kriminaalkaristuste või trahvide arv: 30.

f) Ekspordikontrolli vahendite kasutamine:

- e-lubade süsteemi kasutavad liikmesriigid: 18.

– klassifitseerimisvahendeid kasutavad liikmesriigid: 24.

– liikmesriigid, kes kasutavad kontrollide kohaldamise toetamiseks muid vahendeid või tarkvara: 24.

5. KOKKUVÕTE

Aruanne on koostatud uue metoodika alusel, mis tagab andmete suurema detailsuse ja usaldusväärsuse. Samas teeb metoodika muutumine raskeks aegridade võrdluse eelmiste aastate aruannetega. Üldiselt võib siiski märkida, et 2022. aastal täheldati nii kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemiseks loa andmise[40] kui ka sellest keeldumise[41] kasvutendentsi.

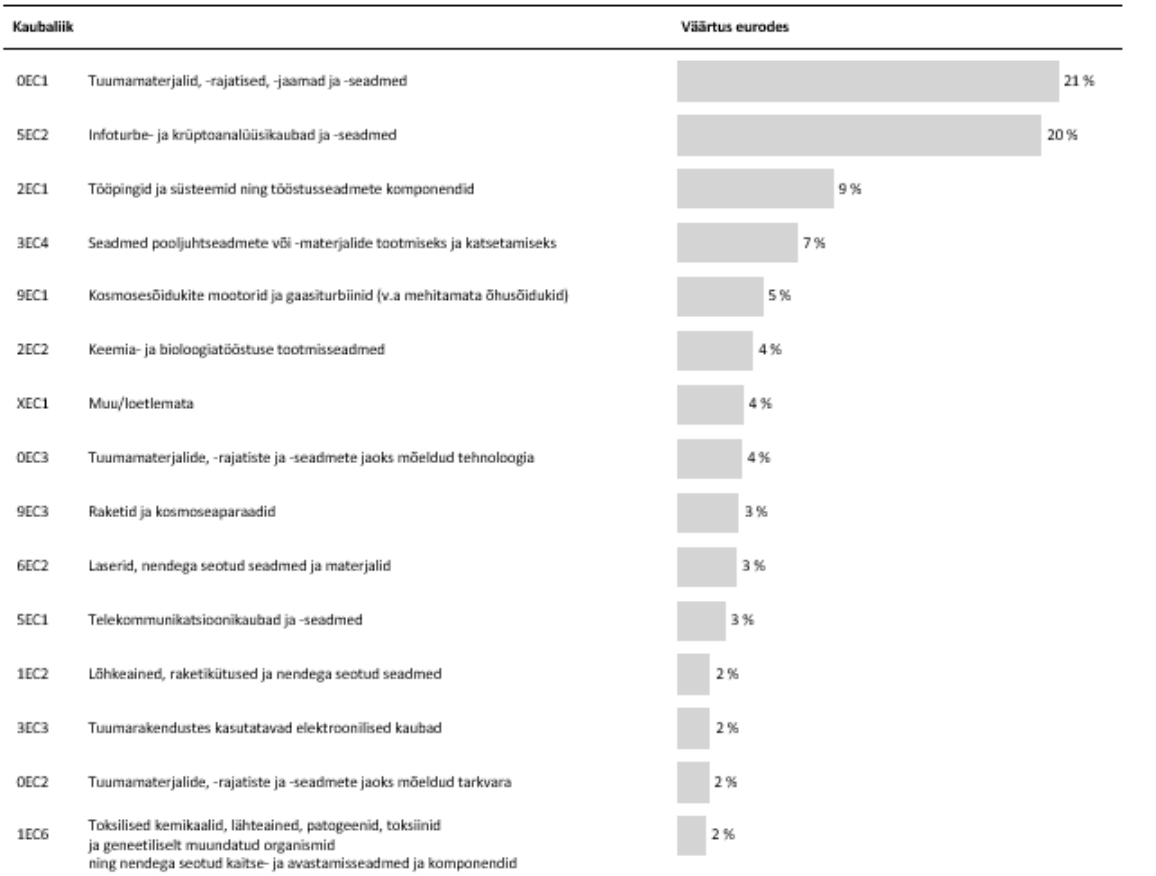
2022. aastal oli loa saanud kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemise koguväärtus 57,3 miljardit eurot, mis moodustab 2 % ELi-välisest kaupade ekspordist. Arvult vastab see 138 764 loale, kusjuures enamik tehinguid tehti liidu üldiste ekspordilubade (93 311), riiklike üldiste ekspordilubade (26 953) ja ühekordsete lubade (17 072) alusel. Samal aastal teatati 813 keeldumisest väärtusega 0,98 miljardit eurot. Need arvud näitavad, et keelduti vaid väikesest osast ELi-välisest ekspordist (0,04 % EL 27-välise ekspordi koguväärtusest).

Aruanne sisaldab teavet kättesaadavate andmete piires, pidades silmas liikmesriikide erinevaid tavasid ja lubade liike. Seetõttu ei esitata aruandes täpset jaotust, kuidas ekspordi koondlubade alusel lubatud kauplemine (mis moodustas 2022. aastal 48 % loa saanud kauplemise väärtusest) jagunes kaubaliikide või sihtriikide kaupa, kuna need load sisaldavad sageli kindlaksmääramata ekspordiväärtusi ning neid antakse mitme kauba ja sihtkoha jaoks. Sellest hoolimata on endiselt kasulik võtta arvesse suundumusi, mis on täheldatavad muud liiki lubade puhul (ühekordsed ja üldised ekspordiload), mis moodustavad 52 % loa saanud väärtusest.

Mis puutub teistesse lubadesse peale koondlubade (joonis 19), siis 2022. aastal olid kaubaliigiti suurima väärtusega 0EC1 *tuumamaterjalid, -rajatised, -jaamad ja -seadmed* (21 %), 5EC2 *infoturbe- ja krüptoanalüüsikaubad ja -seadmed* (20 %), 2EC1 *tööpingid ja süsteemid ning tööstusseadmete komponendid* (9 %), 3EC4 *seadmed pooljuhtseadmete või -materjalide tootmiseks ja katsetamiseks* (7 %) ning 9EC1 *kosmosesõidukite mootorid ja gaasiturbiinid (v.a mehitamata õhusõidukid)* (5 %). Kokkuvõttes moodustab joonisel 19 esitatud kaubaliikide loetelu 90 % muude lubadega kui koondlubadega seotud väärtusest.

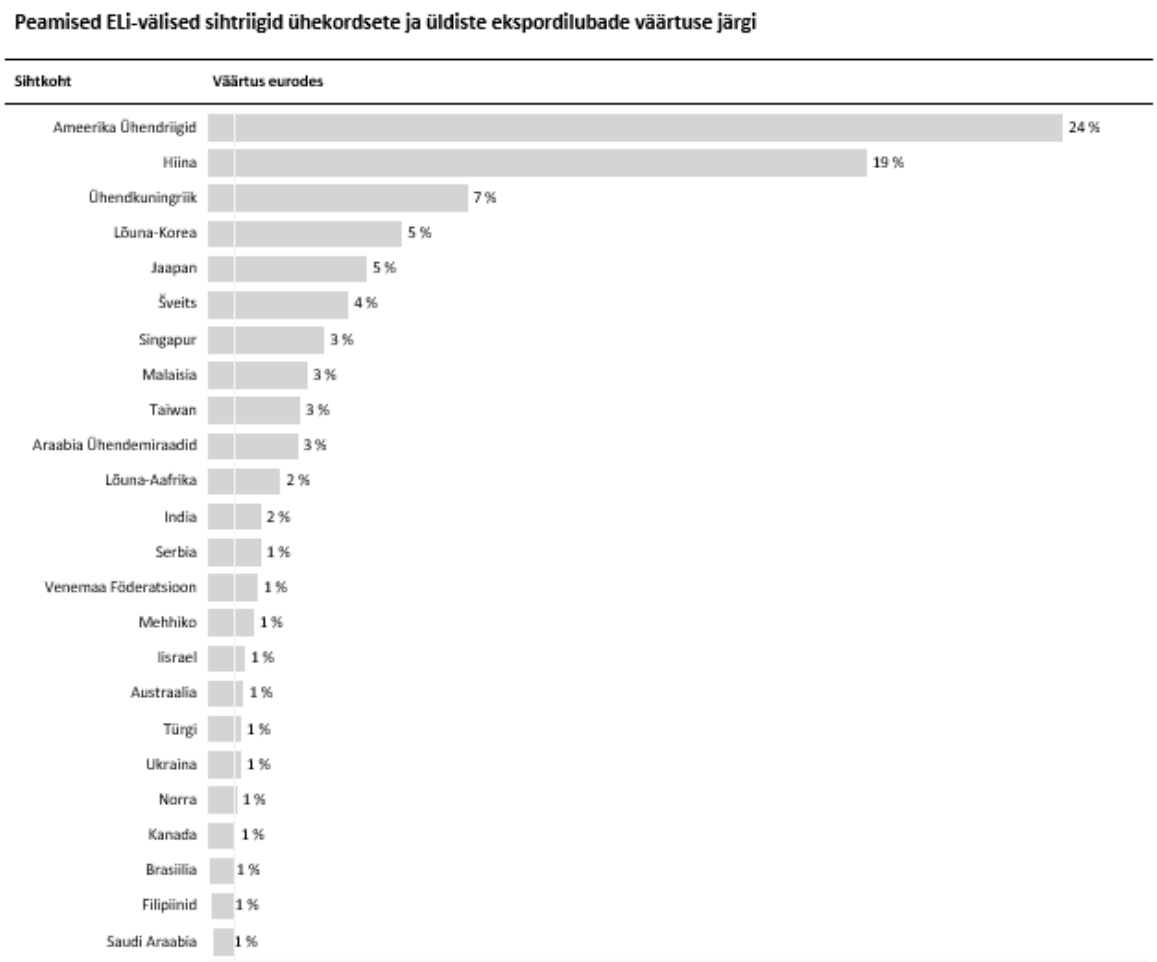
[40] 2021. aastal oli loa saanud kahesuguse kasutusega kaupadega kauplemise koguväärtus 38,5 miljardit eurot, mis moodustab 1,8 % ELi-välisest kaupade ekspordist.
[41] 2021. aastal keelduti loa andmisest 568 korral, mis moodustab ligikaudu 0,01 % kogu ELi-välisest ekspordist.

Ühekordsete ja üldiste ekspordilubade väärtus peamiste KOMISJONI SOOVITUSE (EL) 2024/214 A-lisas loetletud kaubaliikide kaupa

Joonis 19. Peamised kaubaliigid ühekordsete ja üldiste ekspordilubade väärtuse järgi

Muude lubade kui koondlubade sihtriikide puhul (joonis 20) oli väärtuse poolest suurim sihtkoht Ameerika Ühendriigid (24 % koguväärtusest), millele järgnesid Hiina (19 %), Ühendkuningriik (7 %), Lõuna-Korea (5 %) ja Jaapan (5 %). Seda järjestust mõjutab aga tugevalt kaalumine liidu üldiste ekspordilubade, eelkõige EU001 väärtusega (8,2 miljardit eurot), ning selles ei ole arvesse võetud ekspordi koondlubade arvu poolest peamisi sihtriike, nimelt Taiwani, Indiat, Hongkongi, Singapuri ja Türgit. Kokkuvõttes moodustab joonisel 20 esitatud sihtriikide loetelu 90 % muude lubadega kui koondlubadega seotud väärtusest.

Joonis 20. Peamised ELi-välised sihtriigid ühekordsete ja üldiste ekspordilubade väärtuse järgi

Lõpetuseks tuleb mainida, et aruandes pööratakse erilist tähelepanu küberseirekaupade lubadele, mis on osa liidu kindlast plaanist tulemuslikult maandada riski, et küberseirekaupu kasutatakse siserepressioonideks ja/või inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse tõsiseks rikkumiseks. 2022. aastal said liikmesriigid nende kaupade ekspordiks kokku 288 taotlust. Kõige rohkem taotlusi esitati seoses *sidevahendite pealtkuulamise süsteemidega* (216 taotlust). Samal ajavahemikul anti 224 luba ja keelduti loa andmisest 37 taotluse puhul. Need arvud näitavad ka lubade arvu suurenemist 2021. aastaga võrreldes,[42] samas kui keeldumiste arv näib olevat üsna stabiilne[43].

Lisaks mitmesugustele 2021. aastal algatatud meetmetele jätkasid komisjon ja liikmesriigid tegelemist uuendatud määruse kohaste nõuete ja volituste rakendamisega. Edasine töö hõlmab eri tehniliste eksperdirühmade töö jätkamist sellistes valdkondades nagu küberseirekaupade tõhusam kontroll, ekspordikontrolli tagamine, kujunemisjärgus tehnoloogiad ning liikmesriikides lube väljastavatele ja nõuete täitmise tagamise eest vastutavatele asutustele suutlikkuse suurendamise ja koolitusprogrammide väljatöötamine.

Need kahesuguse kasutusega kaupade määruse kohased ELi meetmed võimaldavad ELil teha ka partneritega tõhusamat koostööd, et edendada kontrollimeetmete ülemaailmset ühtlustamist,

[42] 2021. aastal anti küberseirekaupade jaoks välja 115 luba.
[43] 2021. aastal keelduti küberseirekaupade jaoks loa andmisest 35 korral.

vähendada häireid kaubanduses, suurendada ettevõtluse jaoks prognoositavust, edendada ELi väärtusi ning kaitsta rahvusvahelist rahu ja julgeolekut.